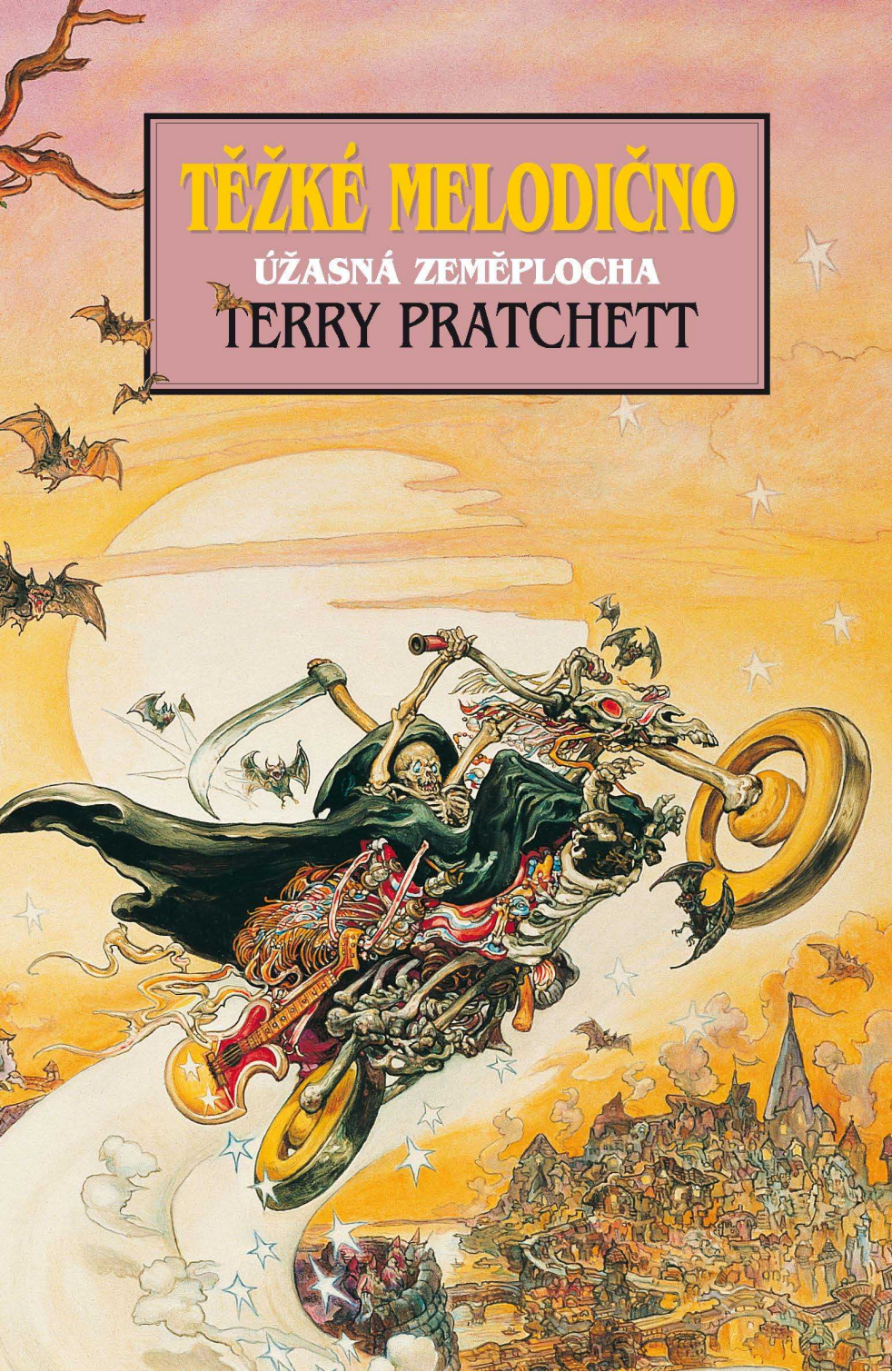

TĚŽKÉ MELODIČNO

ÚŽASNÁ ZEMĚPLOCHA
TERRY PRATCHETT

TĚŽKÉ MELODIČNO

Copyright © 1994 by Terry Pratchett
Translation © 1998 Jan Karel
Cover art copyright © 1994 by Josh Kirby

Všechna práva vyhrazena. Žádnou část této knihy není
dovoleno použít nebo jakýmkoliv způsobem reprodukovat
a šířit bez souhlasu nakladatele.

ISBN 978-80-7197-542-7

HISTORIE

Tohle je příběh o paměti. A mohli bychom si pamatovat alespoň, že...

...zeměplošský Smrť kdysi z důvodů známých jen jemu zachránil malou holčičku Ysabell a vzal ji s sebou do svého domova ležícího mimo prostor a čas. Nechal ji vyrůst do věku šestnácti let, protože věřil, že se staršími dětmi je snazší pořízení než s těmi malými, což samozřejmě jen dokazuje, že můžete být nesmrtelnou antropomorfní personifikací a přitom se smrtelně mýlit...

...později si opatřil učedníka jménem Mortimer neboli krátce Mort. Mezi Mortimerem a Ysabell vzplála nenávist na první pohled, a každý ví, co to v dlouhodobém vztahu znamená. Jako zástupce Pochmurného sekáče Mort dokonale zklamal; jeho vinou vznikly potíže, které vedly k poruše Reality a v důsledku toho došlo mezi ním a Smrtěm k boji, který Mort prohrál...

...nakonec Smrť – opět z příčin, které znal jen on sám – ušetřil Mortův život a poslal ho spolu s Ysabell zpátky na svět.

Nikdo neví, kdy a proč se Smrť začal v praxi zajímat o lidské bytosti, se kterými tak dlouho pracoval. Pravděpodobně to bylo z obyčejné zvědavosti. Dokonce i ten nejvýkonnější deratizátor se nakonec začne zajímat o krysy. Jenže i když bude pozorovat, jak krysy žijí i umírají, a zaznamená každou podrobnost krysí existence, nemusí nikdy poznat, co to znamená procházet bludištěm.

Je-li však pravda, že sám akt pozorování mění věc, jež je pozorována*, je mnohem pravdivější, že pozorovaná věc mění svého pozorovatele.

* Pozn. aut.: *Za to může kvantum.*

Mort a Ysabell se vzali.
A měli dítě.

Je to také příběh o sexu, drogách a Hudbě s kamením nebo-li, jak říkali rádoby světa znalí výrostkové, Music with rocks in.

Jak bych vám to...

...jedna věc ze tří, to není špatné.

Je to, přesně řečeno, jen třiatřicet procent, ale mohlo by to být horší.

Kde skončit?

Temná, bouřlivá noc. Neovladatelný kočár, jehož koně se utrhli, proletí starou, chatrnou ohradou a převrátí se do rokliny za ní. Dokonce ani nenarazí do výběžků skalní stěny; dopadne přímo do koryta vyschlé řeky dole a rozletí se na kusy, jako by vybuchl.

Slečna Cílená nervózně zašustila papíry s domácími pracemi.

Tady tu napsala dívenka stará šest let:

Co jsme dělaly o prázdninách: Na prázdninách jsem byla u dědy on má velkého bílého kůně a celou černou zahradu. Jedli jsme vajíčko a zmažený brambůrky.

Pak se vznítí olej z kočárových lamp a dojde k druhému výbuchu, z jehož středu se – protože i tragédie mají své scénáře – vykutálí hořící kolo.

A další domácí práce, napsaná ve věku sedmi let. Celá černá. Slečna Cílená si ztěžka povzdechla. Nebylo to tím, že by to děvče mělo jen černou tužku. Ve skutečnosti měla děvčata v Quirmské koleji pro mladé dámy k dispozici drahé tužky všech barev.

A nakonec, když zapraskají a uhasnou poslední uhlíky, je tady ticho.

A pozorovatel.

Který se otočí a řekne někomu v temnotě:

ANO. MOHL JSEM NĚCO UDĚLAT.

A odjede.

Slečna Cílená znovu šustí papíry. Cítí se nesoustředěná a nervózní, což jsou ovšem pocity společné všem, kdo mají s tou dívčenkou co do činění. Papír jí obvykle dodává jistotu. Je mnohem spolehlivější.

Pak tady byla ta věc s tou... nehodou.

Slečna Cílená už podobné věci schovankám oznamovala dříve. Bylo to riziko, které jste museli nést, když jste vedli velkou dívčí internátní školu. Rodiče mnoha děvčat byli často v zahraničí, většinou za tím či oním obchodem, a často to bývaly obchody, u nichž výše zisku byla přímo úměrná riziku vyplývajícímu z nepřijemnosti lidí, s nimiž byly uzavírány.

Slečna Cílená věděla, jak se v takových případech zachovat. Bylo to jistě bolestivé, ale tyhle věci měly svůj pravidelný průběh. Nejdřív šok, pak slzy a pak, po nějaké té chvíli, bylo po všem. Lidé měli způsob, jak se s takovými věcmi vyrovnat. Pro tyhle události byl v lidském podvědomí uložen určitý scénář. Život šel dál.

Jenže tohle dítě jen tak sedělo. Byla to ta *společenská zdvořilost*, která vydělala slečnu Cílenou k smrti. Byla celkem laskavá, navzdory tomu, že ji větší část života vysoušeli na sporáku vzdělání, ale byla také svědomitá a měla smysl pro pořádek. Myslela si, že ví, jak tyhle věci probíhají, a byla jaksi neurčitě dotčena tím, že v tomhle případě je to jinak.

„Ehm... jestli bys teď chtěla být sama, aby ses mohla vyplatkat –“ navrhla v nejistém pokusu rozjet věci po známých kolejkách.

„Pomohlo by to?“ zeptala se Zuzanka.

Slečně Cílené jistě.

Jediné, co se jí ze sebe nakonec podařilo vypravit, bylo: „Napadlo mě, jestli si vůbec uvědomuješ, co jsem ti právě řekla?“

To dítě jen zvedlo pohled ke stropu, jako kdyby řešilo nějaký složitý matematický příklad, a pak řeklo: „Myslím, že ano.“

Vypadalo to, jako kdyby o tom už Zuzanka věděla a nějakým

způsobem se s tím vyrovnala. Slečna Cílená požádala vyučující, aby na Zuzanku nenápadně dávali pozor. Oni jí tvrdili, že je to těžké, protože...

Na dveře slečny Cílené někdo nejistě zaklepal. Znělo to, jako když klepe někdo, kdo by byl raději, kdyby ho uvnitř nezaslechli. Slečna Cílená se vrátila do přítomnosti.

„Dále,“ řekla.

Dveře se otevřely.

Zuzanka nikdy nedělala žádný hluk. Toho si všimli všichni vyučující. Je to naprosto nepochopitelné, říkali. Vždycky se před vámi objevila ve chvíli, kdy jste to nejméně čekali.

„Ach, to je Zuzanka,“ řekla slečna Cílená a tváří jí zacukal upjatý úsměv podobný nervovému tiku otrásajícímu ustrašenou ovčí. „Prosím, sedni si.“

„Děkuji, slečno Cílená.“

Slečna Cílená zašustila papíry.

„Zuzanko...“

„Ano, slečno Cílená?“

„Nerada to říkám, ale jak se zdá, zase jsi chyběla na některých hodinách.“

„Tomu nerozumím, slečno Cílená.“

Ředitelka se naklonila kupředu. Cítila sama se sebou jistou nespokojenost, ale... na tom dítěti bylo skutečně něco nesympatického. Zuzanka byla naprosto dokonalá v předmětech, které ji zajímaly, ale to bylo všechno. Byla brilantní, tak jako je brilantní diamant – množství hran a lesk, který nehřeje.

„Ty už jsi to... dělala znovu?“ nadhodila. „Slíbila jsi mi, že s tou hloupostí přestaneš.“

„Já vám nerozumím, slečno Cílená.“

„Ty už jsi se zase dělala neviditelnou, že?“

Zuzanka se začervenala. Začervenala se i slečna Cílená, i když její tváře při tom jen slabě zrůžověly. Vždyť, pomyslela si, vždyť je to *nesmyslné*. Odporuje to zdravému rozumu. Je to – oh, přece to –

Odvrátila hlavu a zavřela oči.

„Ano, slečno Cílená?“ ozvala se Zuzanka těsně předtím, než slečna Cílená stačila říci: „Zuzanko?“

Slečna Cílená se otrásla. To byla další taková věc, o níž učitelé mluvili. Někdy Zuzanka odpovídala na otázky ještě před tím, než jste jí je položili...

Násilím se přinutila ke klidu.

„Stále ještě tady sedíš, že?“

„Jistě, slečno Cílená.“

Absurdní.

To není neviditelnost, pomyslela si. Dělá se jen nenápadnou. Podivná dívenka..., která že to vlastně...?

Soustředila se. Proti tomuto nebezpečí se pojistila tak, že si napsala krátkou poznámku na kousek papíru a ten připevnila ke složce se záznamy.

Ted' si ji rychle přečetla:

Hovoříš se Zuzanou Stohelitskou. Pokus se na to nezapomenout.

„Zuzanko?“ nadhodila pokusně.

„Prosím, slečno Cílená?“

Když se slečna Cílená soustředila, seděla Zuzanka přímo před ní. Když to opravdu zkoušela, slyšela i její hlas. Musela jen důsledně bojovat proti neodbytnému pocitu, že je v místnosti docela sama.

„Bohužel musím říci, že slečna Překažníková a slečna Gregorová si zase stěžovaly,“ vypravila ze sebe s velkým úsilím.

„Jsem ve třídě vždycky, slečno Cílená.“

„Věřím, že jsi. Slečna Zradílková a slečna Dupalová říkají, že tě vidí pořád.“ Ve sborovně kvůli tomu dokonce došlo k ošklivé hádce.

„Je to snad tím, že máš ráda logiku a matematiku a nemáš ráda jazyky a dějepis?“

Slečna Cílená se opět soustředila. Neexistoval způsob, jak by to dítě opustilo místnost. Když skutečně pořádně stiskla své

vědomí, slyšela vzdálený hlásek, který říká: „To já nevím, slečno Cílená.“

„Zuzanko, je skutečně velmi rozčilující, když najednou –“

Slečna Cílená se odmlčela. Rozhlédla se po pracovně a pak se zadívala na poznámku připevněnou ke složce ležící na stole. Zdálo se, že ji čte, chvilku se tvářila nechápavě, pak papírek zmačkala a vyhodila do koše na papír. Nakonec vzala pero, chvilku upírala pohled do neurčita a pak se začala zabývat školními záležitostmi.

Zuzanka ještě chvilku vychovaně vyčkávala, pak vstala a odešla tak tiše, jak to jen dokázala.

Některé věci se staly dřív než jiné věci. Bohové hrají hry s osudy lidí. Ale než začnou, musí si na hrací plochu rozestavět všechny figurky a prohledat byt, aby našli kostky.

V malé horské zemičce Challamadosu přšelo. V Challamadosu přšelo neustále. Déšť, to byl hlavní vývozní artikl země. V Challamadosu měli dešťové doly.

Imp y Cilin – bard – seděl pod stálezeleným stromem, spíš ze zvyku než z naděje, že by ho uchránil před deštěm. Voda stékala po jehličí a tvořila stružky na větvích, takže strom vlastně působil jako sběrač vody. Impovi tu a tam na hlavu padaly celé kusy deště.

Bylo mu osmnáct, měl výjimečný talent a většinou nevycházel ze svým vlastním životem právě nejlépe.

Naladil si harfu, svou překrásnou novou harfu, pozoroval déšť a po tváři mu stékaly slzy a mísily se s deštěm.

Takové lidi bohové milují.

Říká se, že když chtějí bohové někoho zničit, nechají ho nejdříve zešílet. Pravda ale je, že když chtějí bohové někoho zničit, podají mu většinou ekvivalent známé tyčinky s prskající šňůrkou na konci a s nápisem *Muniční továrna ACME* na obalu. Je to mnohem zajímavější a netrvá to zdaleka tak dlouho.

* * *

Zuzanka se loudala po chodbách páchnoucích dezinfekcí. Nedělalo jí starosti, co si bude slečna Cílená myslet. Obvykle si nelámala hlavu tím, co si bude kdo myslet. Nevěděla, proč na ni lidé zapomínají, když si to přeje, ale zdálo se, že kdykoliv se potom na to přijde v řeči, jsou poněkud v rozpacích.

Někteří učitelé měli občas potíže s tím ji vidět. To bylo prima. Většinou si do třídy nosila knihu a mírumilovně si četla, zatímco kolem ní se ostatní zmítali v osidlech oblastí a množství vývozních produktů Klače.

Byla to nade vši pochybnost překrásná harfa. Velmi zřídka se podaří řemeslníkovi vyrobit něco, na čem si nedokážeme představit nějaké vylepšení. Neunavoval se žádnou výzdobou. To by byla svým způsobem svatokrádež.

A byla nová, což je v Challamadosu vzácné. Většinou byly harfy staré. Nebylo to tím, že by se nějak ohrály. Občas potřebovaly nový rám nebo krk nebo pár strun – ale *harfa* zůstávala stejná. Staří bardové tvrdili, že stářím harfy vyzrávají a jsou lepší, i když starci mají tendenci tvrdit to navzdory každodenním zkušenostem o čemkoliv.

Imp brnkl na strunu. Tón chvilku visel ve vzduchu a pak vybledl. Zvuk byl čistý a jasný, harfa zpívala jako zvon. Bylo nemožné si představit, jaká bude třeba za sto let.

Jeho otec tvrdil, že jsou to samé hlouposti, protože budoucnost se zapisuje do kamene, ne do not. To však byl teprve začátek celé jejich hádky.

Pak otec řekl jisté věci a on sám zase jiné, a najednou se svět změnil v docela nové, velmi nepříjemné místo, protože řečené věci se nedaly vzít zpět.

Pak prohlásil: „Ty o tom nic nevíš! Jsi jen hloupý starý mužský! Ale já bych za svou hudbu obětoval život! Jednoho dne *všichni* řeknou, že jsem největší hudebník na světě!“

Hloupá slova. Jako kdyby se některý z bardů staral o mínění

někoho jiného než ostatních bardů, kteří stráví celý život tím, že se učí naslouchat hudbě.

Ale ať už tak, nebo tak, ta slova řekl. A když něco takového řeknete s patřičnou vášní a bohové se nudí, vytvoří někdy kolem takových slov celý vesmír. Slova měla vždycky sílu změnit svět.

Buďte opatrní v tom, co si přejete. Nikdy nevíte, kdo vás poslouchá!

Nebo *co*, když už je o tom řeč.

Protože třeba vesmírem se může vznášet cokoli a několik slov pronesených nevhodnou osobou ve vhodnou dobu může způsobit, že to *něco* změni směr letu...

Kdesi daleko v rušné metropoli Ankh-Morporku se z jedné zcela holé stěny vyrojil přinejmenším tucet jiskřiček...

...a pak se tam objevil obchod. Starý obchod s hudebními nástroji. Nikdo si toho nevšiml. Od chvíle, kdy se tam objevil, tam byl od nepaměti.

Smrť seděl s pohledem upřeným do neurčita a rukama si podpíral spodní čelist.

Albert se přišoural velmi opatrně.

Ve svých zřídkačných introspektivních náladách, a toto byla jedna z nich, Smrť často přemýšlel, proč jeho sluha prochází místností vždycky stejnou cestou.

TÍM MYSLÍM, pomyslel si, KDYŽ VEZMEME V POTAZ VELIKOST MÍSTNOSTI...

..., která se rozkládala do nekonečna, nebo tak blízko k nekonečnu, že už v tom prakticky nebyl žádný rozdíl. Tedy ve skutečnosti měla asi dva kilometry. To je na pokoj po čertech hodně, zatímco o nekonečnu si z takového vzorku stěží uděláte představu.

Když Smrť tenhle dům tvořil, pořádně se rozjařil. Čas a prostor byly věci, se kterými bylo třeba manipulovat, ne se jim podřídit. Vnitřní rozměry byly až příliš velkorysé. Zapomněl

udělat „venku“ větší než „uvnitř“. A se zahradou to bylo podobně. Když se o ty věci pak začal trochu zajímat, uvědomil si, jakou roli podle lidí hrají v koncepci zahrady, například u růží, barvy. Ale on je udělal černé. Měl rád černou. Šla ke všemu. A dříve nebo později šel každý k ní.

Lidé, které znal – a několik jich bylo –, se vyrovnali s nesmyslnou velikostí místností jednoduše tak, že ji ignorovali.

Vezměte si například Alberta. Otevřely se velké dveře, vstoupil Albert a opatrně balancoval šálkem na talířku...

...a o chvíli později už stál skoro uprostřed pokoje, na malém koberci, který lemoval Smrťův stůl. Smrť se už před nějakou dobou vzdal úvah, jak může jeho sluha tak rychle překonat onen rozlehlý prostor mezi dveřmi a stolem, když mu konečně došlo, že pro Alberta tam žádný rozlehlý prostor neexistuje...

„Přinesl jsem vám trochu heřmánkového čaje, pane,“ řekl Albert.

HMM?

„Pane?“

OMLOUVÁM SE. ZAMYSLEL JSEM SE. CO JSI ŘÍKAL?

„Heřmánkový čaj?“

MYSLEL JSEM, ŽE JE TO NĚJAKÉ MÝDLO?

„Tu bylinu můžete použít jako čaj *nebo* do mýdla,“ přikývl Albert. Dělal si starosti. Vždycky si dělal starosti, když Smrť začal o věcech přemýšlet. Jeho zaměstnání nepatřilo k těm, u kterých bylo vhodné o věcech přemýšlet. A Smrť o nich ještě navíc přemýšlel špatným způsobem.

JAK SKVĚLÉ! ČISTÝ UVNITŘ I ZVENČÍ!

Smrť si znovu podepřel rukama bradu.

„Pane?“ ozval se po chvíli Albert.

HMM?

„Když ho nevypijete, vychladne.“

ALBERTE...

„Ano, pane?“

TAK JSEM PŘEMÝŠLEL O TOM...

„Ano?“

O CO TADY VLASTNĚ JDE? VÁŽNĚ? KDYŽ SE NAD TÍM OPRAVDU ZAMYSLÍŠ?

„Aha. No. To tedy vážně nevím, pane.“

NECHTĚL JSEM TO UDĚLAT, ALBERTE. SÁM TO DOBŘE VÍŠ. ALE JÁ UŽ VÍM, CO MYSLELA. NEJEN TÍM O TĚCH KOLENOU.

„Kdopak, pane?“

Odpověď nedostal.

Když se Albert došoural zpět ke dveřím, ohlédl se. Smrt znovu zíral kamsi do neznáma. Nikdo neuměl tak zírat jako on.

To, že občas někdo neviděl ji, nebyl ten největší problém. Byly to naopak ty věci, které viděla ona, co jí dělalo starosti.

Jednak tu byly ty sny. *Byly* to samozřejmě jenom sny. Zuzanka znala moderní teorie, které pravily, že sny jsou jen představy, a ty se v našem podvědomí objevují, když spíme a náš mozek si zatím přebírá události uběhlého dne. Byla by mnohem klidnější, kdyby události jejího běžného dne alespoň někdy zahrnovaly létajícího bílého koně, nekonečné černé místnosti plné přesýpacích hodin a spoustu lebek.

Ale tohle byly alespoň jen sny. Viděla ovšem i jiné věci. Tak například se nikdy nezmínila o podivné cizí ženě, která se v jejích ložnici objevila té noci, kdy si Rebeka Splávková uložila pod polštář svůj vytržený zub. Zuzanka viděla, jak ta žena prošla oknem a zůstala stát u Rebečiny postele. Vypadala tak trochu jako děvče z mlékárny a vůbec z ní nešel strach, i když *procházela* nábytkem. Pak zacinkaly mince. Příští ráno byl zub pryč a Rebeka byla bohatší o půltolar.

Zuzanka tyhle věci neměla ráda. Věděla, že mentálně nevyrovnaní lidé vyprávějí dětem o víle Zubničce, ale to přece nebyl důvod pro to, aby existovala. Takové myšlení spíš naznačovalo, že to v hlavě nemáte tak docela v pořádku. Nenáviděla takové popletené myšlení, které bylo navíc v království slečny Cílené tím největším prohřeškem.

Vláda slečny Cílené jinak nebyla zlá. Slečna Eulálie Cílená a její kolegyně, slečna Delakrossová, založily dívčí kolej na základě převratného objevu, že dívky obvykle do doby, než se s nimi někdo ožení, nemají co na práci, a mohly by se tedy docela dobře zabavit tím, že se naučí něco užitečného.

Na světě bylo mnoho škol, ale ty všechny byly pod vedením některého řádu nebo cechu. Slečna Cílená měla k řádům své výhrady, založené na logických argumentech, a neuznávala krátkozrakou politiku cechů, které odmítaly do svých škol přijímat dívky, s výjimkou Cechu zlodějů a Cechu švadlen. Jenže tam venku byl velký a nebezpečný svět a děvče by mohlo dopadnout hůř, než když mu bylo schopno čelit s dobrou znalostí geometrie a astronomie pod kazajkou. Slečna Cílená totiž mimo jiné pevně věřila i tomu, že mezi chlapci a dívkami neexistuje žádný podstatný rozdíl.

Alespoň žádný, o kterém by stálo za to mluvit.

Tedy, o kterém by považovala za nutné mluvit slečna Cílená.

Proto věřila v to, že je třeba jí svěřené žáčky – budoucí mladé ženy – probudit k samostatnému, logickému a zvědavému myšlení. Podobné snažení však lze přirovnat, co se moudrosti rozhodnutí týče, k nápadu vydat se na lov krokodýlů v papírové loďce během ročního období s největším statisticky dokázaným průměrným množstvím potopených lodí.

Tak například, když shromážděným žačkám své školy s rozechvělou bradou přednášela o nebezpečí, která jim hrozí ve městě za zdmi školy, došlo tři sta zdravých, zvědavých myslí k tomu, že: 1) tato nebezpečí by měla být při nejbližší možné příležitosti prozkoumána v praxi, a ty logické myslí k tomu ještě přidaly otázku: 2) *odkud* o tom všem slečna Cílená asi ví. A vysoké, kovovými hroty posázené zdi kolem kolejních pozemků se mladým a konstruktivním mozkům plným trigonometrie a tělům zoceleným šermem, prostnými a studenými koupelemi jevily jako směšná překážka. Slečna Cílená dokázala, že i nebezpečí začalo vypadat *zajímavě*.

No, co se tedy týče setkání s noční návštěvnicí, Zuzanka po nějaké době přesvědčila sama sebe, že se jí to všechno opravdu jen zdálo. To bylo jediné logické vysvětlení. A na ta byla Zuzanka expert.

Říká se, že každý něco hledá.

Imp hledal místo, kam by se vydal.

Žebříňák, který ho svezl poslední kus cesty, už kodrcal mezi poli.

Podíval se na ukazatel cesty. Jedna šipka ukazovala do Quirmu, druhá do Ankh-Morporku. Věděl toho dost, aby si vybavil, že Ankh-Morpork je obrovské město postavené na písku a jílech, takže nezajímalo rodinné druidy. V dlani mu cinkaly tři tolary a nějaké drobné. V Ankh-Morporku by to pravděpodobně zrovna moc nebylo.

O Quirmu nevěděl skoro nic, jen to, že leží na pobřeží. Cesta do Quirmu nevypadala příliš používaná, zatímco ta do Ankh-Morporku byla hluboko vyšlapaná.

Bylo by lepší vydat se do Quirmu, aby se člověk přiučil městskému životu. Nebylo by špatné zjistit, jak se chovají a myslí městští lidé, a teprve potom se vypravit do Ankh-Morporku, o němž se říká, že je to největší město na světě. Bylo by rozumné najít si v Quirmu nějaké zaměstnání a našetřit si nějakou tu korunu na cestu. Bylo by logické naučit se chodit, než začne běhat.

Všechny tyhle věci Impovi diktoval selský rozum, a proto se pevným krokem vydal přímo k Ankh-Morporku.

Co se vzhledu týkalo, připomínala Zuzanka lidem nejčastěji odkvetlou pampelišku po slabém fouknutí. Kolej oblékala dívky do volných vlněných šatů v barvě námořnické modři. Šaty byly rovné a sahaly děvčatům od krku ke kotníkům – byly praktické, zdravé a slušivé jako moučný pytel. Linií pasu měly někde ve výši kolen. I tak je Zuzanka díky prastarým zákonům přírody, které jim váhavě a zmateně odhalovala slečna Delakrosová v ho-

dinách biologie a hygieny, začínala pomalu vyplňovat. Děvčata opouštěla hodiny slečny Delakrosové s nejistým pocitem, že by si v budoucnu měla vzít králíka. (Zuzanka naopak její hodiny opouštěla s pocitem, že lepenkový kostlivec v životní velikosti, visící na háčku v rohu učebny, vypadá jako někdo, koho zná...)

Byly to právě její vlasy, co nutilo lidi, aby se zastavili a ohlíželi se za ní. Byly čistě bílé s výjimkou jednoho černého pramene. Školní pravidla požadovala, aby děvčata měla vlasy zapletené do dvou copů, jenže Zuzančiny vlasy měly zcela nemožné sklony rozplést se a vrátit se do původního tvaru, podobně jako Medúzini hadi*.

A pak tady bylo to mateřské znaménko, pokud to ovšem bylo mateřské znaménko. Objevovalo se, jen když se Zuzanka červenalala. Pak se jí na tváři objevily tři slabé bílé linky, které vypadaly přesně tak, jako kdyby ji někdo udeřil. Při těch příležitostech, kdy byla rozčílená – a ona bývala rozčílená poměrně často, obvykle z pouhopouhé hlouposti světa –, ony tři stopy naopak zčervenaly.

Teoreticky se kolem ní právě teď odehrávala hodina literatury. Zuzanka nenáviděla literaturu. Mnohem raději si přečetla nějakou dobrou knihu. Většinou měla na lavici otevřenou Platinovu knihu *Logika a paradox* a s bradou opřenou o ruce si v ní četla.

Při tom na půl ucha naslouchala tomu, co dělá zbytek třídy.

Byla to poéma o narcisech.

Básník je očividně velmi miloval.

V takových věcech byla Zuzanka dosti stoická. Tady byla svobodná země. Když lidé chtěli, mohli milovat třeba narcisy.

* Pozn. aut.: *Otázka, která se klade jen velmi zřídka, je, kde všude Medúza ty vlasy má. Podpažní chloupky dokážou být ještě větším problémem než obvykle, pokud se neustále pokouší zakousnout do vršku deodorantu.*

Podle Zuzančina nezvratného přesvědčení by jim však nemělo být povoleno k tomuto sdělení použít více než jednu stranu.

Ve svém vzdělání celkem slušně pokračovala. Bohužel se jí do toho škola neustále pokoušela plést.

Zatím kolem ní byly básníkovy vize pitvány nedokonalými nástroji v rukou nezkušených.

Kuchyň byla postavena ve stejně gargantuovských rozměrech jako zbytek domu. Klidně by se v ní ztratila celá armáda kuchařů. Vzdálené stěny mizely ve stínech a roura obrovského sporáku, v pravidelných odstupech zavěšená na sazemi pokrytých řetězech a kusech mastných provazů, mizela v temnotě někde sto metrů nad podlahou. Alespoň tak to připadalo oku zřídkavých návštěvníků.

Albert trávil většinu času v malém vykachlíkovaném výklenku, který byl dost velký, aby se do něj vešla skříň, stůl a malý sporák. A houpací židle.

„Když se na tebe někdo obrátí s dotazy ‚O co tady vlastně jde? Vážně? Když se nad tím opravdu zamyslíš?‘, je na tom fakticky zle,“ řekl a ubalil si cigaretu. „Jenže nevím, co to přesně znamená, když to řekne *on*. Možná je to zas jeden z těch jeho nápadů.“

Další tvor přítomný v místnosti mlčky přikývl. Jedl.

„A celá ta věc s jeho dcerou,“ pokračoval Albert. „Tedy... s dcerou... A pak se zase doslechl o učednících. Nic mu v tom nemohlo zabránit, musel jít a nějakého si sehnat! Pch! Byly z toho jenom samé nepřijemnosti. A když o tom tak přemýšlím, tak ty jsi to samé... jeden z těch jeho nápadů. Bez urážky,“ dodal, když si uvědomil, s kým to mluví. „Pracoval jsi skvěle. Odvedl jsi bezvadnou práci.“

Další přikývnutí.

„Vždycky to pochopí nějak špatně,“ bručel Albert dál. „V tom je ta potíž. Jako když slyšel o svátku Prasečí hlídky. Museli jsme to všechno vyzkoušet – doubek v květináči, papí-

rové vuřtíky, vepřovou večeři, a on seděl v čele, na hlavě měl papírovou čepičku a ptal se: JE TO VESELÉ? Já mu udělal takovou malou ozdabu na stůl a on mě podaroval cihlou.“

Albert přiložil cigaretu ke rtům. Byla ubalena zkušenou rukou. Jen odborník mohl ubalit cigaretu tak tenkou a přitom tak prosáklou dehtem.

„Byla to moc pěkná cihla, to zase ano. Ještě ji mám někde schovanou.“

KVÍK, řekl krysí Smrť.

„Teď jsi trefil hřebík na hlavičku,“ přikývl Albert. „Tedy trefil bys, kdybys měl hřebík, kladívko a místo, kam ho zarazit. On vždycky mine podstatu věci. Víš, on se přes některé ty věci nedokáže přenést. Neumí zapomínat.“

Pak nasál ze svého domácího tabákového výrobku, až mu z očí vyhrkly slzy.

„O co tady vlastně jde? Vážně? Když se nad tím opravdu zamyslíš?“ povzdechl si Albert. „No nazdar, hochu.“

Zvedl oči ke kuchyňským hodinám, ale to byl jen takový hloupý lidský zvyk. Nefungovaly od chvíle, kdy je sem přinesl.

„Obvykle je touhle dobou doma,“ řekl. „Asi bych mu měl připravit nějaký podnos s jídlem. Nedokážu si představit, co ho zdrželo.“

Svatý muž seděl pod svatým stromem, nohy zkřížené, ruce na kolenou. Oči měl zavřené, to proto, aby se mohl lépe soustředit na Nekonečno, a na sobě neměl nic než bederní roušku, aby dal najevo pohrdání vším plošským.

V prachu před ním ležela dřevěná miska.

Po jisté chvíli si uvědomil, že ho někdo pozoruje. Otevřel jedno oko.

Zjistil, že kousek od něj sedí nezřetelná postava. Později si byl docela jist, že ta postava patřila... někomu. Nedokázal si přesně vybavit podobu, ale ta postava jistě nějakou mít musela. Byla asi... takhle vysoká a tak jako... prostě... ona...

PROMIŇTE.

„Synu?“ Obočí svatého muže se nejistě zasmýkalo. „Jsi přece muž, že ano?“ dodal.

OBJEVIL JSI MNOHO VĚCÍ. ALE I JÁ SE ČASTO DOZVÍM MNOHO ZAJÍMAVÉHO.

„Ano?“

ŘEKLI MI, ŽE VÍŠ VŠECHNO.

Svatý muž otevřel i druhé oko.

„Tajemství opravdového života spočívá v tom, že člověk odvrhne věci pozemské, oprostí se od chiméry materiálního světa a snaží se splynout s Nekonečnem,“ řekl. „A koukej ty své zlodějské pracky držet co nejdál od mé misky.“

Vzhled onoho zvláštního tazatele mu dělal starosti.

VIDĚL JSEM NEKONEČNO, odpověděl mu cizinec. NENÍ TO NIC ZVLÁŠTNÍHO.

Svatý muž se rozhlédl.

„Nebuď magor, synu,“ řekl. „Nekonečno *nemůžeš* vidět. Protože je to *nekonečno*.“

VIDĚL JSEM HO.

„Tak dobrá, a jakou má barvu?“

JE MODRÉ.

Svatý muž si nejistě poposedl. Takhle to přece být nemělo. Rychlý výtrysk Nekonečna a významný posuněk směrem k misce na almužny, tak to mělo být.

„Je černé,“ zamumlal.

NSENÍ, odporoval cizinec, NENÍ, KDYŽ HO VIDÍŠ ZVENČÍ. ČERNÁ JE NOČNÍ OBLOHA. ALE TO JE JEN VESMÍR. JENŽE NEKONEČNO, TO JE MODRÉ.

„Jo, a víš určitě i to, jaký zvuk vydává při tlesknutí jedna ruka, co?“ ušklíbl se svatý muž jízlivě.

JISTĚ. JE TO *PL-*. TA DRUHÁ RUKA DĚLÁ *-ESK*.

„Ahá, jenže v tom se mýlíš,“ začal se rozpalovat svatý muž, který se tady cítil na pevnější půdě. Pak máchl jednou kostnatou dlaní. „Žádný zvuk, vidíš!“

TO ALE NEBYLO TLESKNUTÍ. TO BYLO JEN OBYČEJNÉ MÁVNUTÍ.

„To *bylo* tlesknutí, jenže jsem k tomu nepoužil obě ruce. A jak modré?“

TY JSI JEN MÁVNUL. TO U MĚ NENÍ ŽÁDNÁ VÝJIMEČNÁ FILOZOFIE. JAKO KACHNÍ VEJCE.

Svatý muž sklouzl pohledem po úbočí hory. Vzhůru stoupalo několik lidí. Ve vlasech měli květy a nesli něco, co ze všeho nejmíc vypadalo jako velká mísa rýže.

NEBO MOŽNÁ JAKO EAU-DE-NIL.

„Podívej, synu,“ řekl svatý muž spěšně, „co ode mne opravdu chceš? Nemám na to celý den.“

ALE ANO, MÁŠ. MNĚ TO MŮŽEŠ VĚŘIT.

„Co chceš?“

PROČ MUSÍ VĚCI BÝT TAK, JAK JSOU?

„Nó –“

NEVÍŠ, CO?

„Ne úplně přesně. Od takových věcí se přece čeká, že budou záhadné, ne?“

Cizinec na svatého muže chvíli mlčky zíral. Pod jeho pohledem nabyl svatý muž dojem, že jeho vlastní hlava je průhledná.

DOBŘÁ, POLOŽÍM TI JEDNODUŠŠÍ OTÁZKU. JAK VY LIDÉ ZAPOMÍNÁTE?

„Zapomínáme? Co?“

COKOLIV. NĚCO. VŠECHNO.

„Nó... ono... to... stává se to automaticky.“ Potenciální akolyté, nebo alespoň pravděpodobní dárci, už vyšli ze zatačky horské stezky. Svatý muž spěšně zvedl svou misku.

„Tak řekněme, že tahle miska je tvá paměť,“ řekl a několikrát s ní pohnul sem a tam. „Vejde se do ní jen určité množství, jasné? Přicházejí nové věci, takže ty staré musí zmizet –“

NE. JÁ SIPAMATUJU VŠECHNO. VŠECHNO. KLIKÝ U DVEŘÍ. ODLESK SLUNCE VE VLASECH. ZVUK SMÍCHU. RYTMUS KROKŮ. KAŽDOU SEBEMENŠÍ MALIČKOST. JAKO KDYBY SE TO STALO TEPRVE VČERA. JAKO KDYBY SE TO STALO TEPRVE ZÍTRA. VŠECHNO. ROZUMÍŠ?

Svatý muž se poškrabal na lesklé holé hlavě.

„Podle tradic,“ řekl potom, „jsou pak způsoby, jak zapomenout, tyto: vstoupit do Klačské cizinecké legie, napít se vody z nějaké kouzelné řeky, o které nikdo neví, kde je, nebo požit nesmírné množství alkoholu.“

AHA, ANO.

„Jenže alkohol ničí tělo a otravuje duši.“

TO ZNÍ DOBŘE.

„Mistře?“

Svatý muž se popuzeně ohlédl. To dorazili jeho učedníci.

„Okamžik. Právě hovořím tady s –“

Cizinec zmizel.

„Oh, mistře, putovali jsme mnoho kilometrů, abychom –“ začal jeden z učedníků.

„Mohl bys chvíli mlčet, ano?“

Svatý muž napřáhl ruku s dlaní postavenou svisle a několikrát s ní mávl. Pak si něco sám pro sebe zahuhlal.

Učedníci si vyměnili nechápaté pohledy. Tohle nečekali. Nakonec v sobě vůdce jejich malé skupiny objevil krůpěj odvahy.

„Mistře –“

Svatý muž se otočil a uštědřil mu políček přes ucho. Zvuk, který se ozval, zněl každopádně jako „plesk“.

„Aha! Už to mám!“ zajásal svatý muž. „Tak a teď, co pro vás můžu u–“

Najednou se zarazil, protože v tom okamžiku jeho myšlenky dohonily jeho sluch.

„Co myslel tím *vy lidé?*“

Smrt zamyšleně kráčel přes kopec k místu, kde stál velký bílý kůň a znuděně pozoroval výhled.

Smrt řekl: BĚŽ PRYČ.

Kůň ho ostražitě pozoroval. Byl mnohem chytřejší než obyčejní koně, i když to nebylo na druhou stranu nijak zvlášť těžké. Zdálo se, že si uvědomuje, že s jeho pánem něco není v pořádku.

NĚJAKÝ ČAS SE ZDRŽÍM, oznámil mu Smrť.
A vykročil.

V Ankh-Morporku nepršelo. To Impa velmi překvapilo.

Překvapilo ho i to, jak rychle ve městě mizely peníze. Zatím ho pobyt stál tři tolary a dvacet sedm pencí.

Přišel o ně, protože je vložil do misky, kterou měl před sebou, když začínal hrát, stejně jako lovec použije vycpané kachny k tomu, aby přilákal ty pravé. Když za chvíli do misky nahlédl, byly peníze pryč.

Lidé do Ankh-Morporku přicházeli hledat své štěstí. K jejich neštěstí tam své štěstí přicházeli hledat i jiní.

A jak se zdálo, o bardy lidé nijak zvlášť nestáli, dokonce ani o takové, kteří vyhráli Cenu jmelí a Výroční harfu v každoroční soutěži Dubová fortna pořádané v Challamadosu.

Našel si místo na jednom z hlavních náměstí, naladil a začal hrát. Nikdo si ho nevšímal, až na několik lidí, kteří ho tu a tam odstrčili z cesty a při tom mu pravděpodobně vybrali misku. Když už nakonec začal pochybovat o tom, zda cestovat do Ankh-Morporku bylo to správné rozhodnutí, přiloudal se k němu párek strážných.

„To, na co hraje, to je harfa, Noby,“ řekl jeden z nich, když hráče chvíli pozoroval.

„Ukulele.“

„U koho? Vždyť já žádného Kulele –“ Tlustý strážný se zamračil a upřel pohled k zemi.

„Tak na tohle jsi asi čekal celý život, co, Noby?“ řekl nakonec. „Vsadil bych se, že už když jsi se narodil, doufal jsi, že jeden den někdo řekne ‚to je harfa‘, a ty řekneš ‚ukulele‘ jen proto, aby tak vznikla slovní hříčka. Tak teda ha, ha, ha.“

Imp přestal hrát. Za daných okolností nebylo možno pokračovat.

„Alle ona to je opravdu harfa,“ řekl. „Vyhrál jsem ji na –“

„Aha, tak vy jste z Challamadosu, že?“ řekl tlustý strážný.

„Poznám to podle přízvuku. Tihle Challamadosané, to jsou fakticky muzikální lidi.“

„Mně to připadá, jako když si někdo kloktá štěrkem,“ řekl ten oslovaný jako Noby. „A máš licenci, kámo?“

„Licenci?“ nechápal Imp.

„Cech hudebníků je na licence děsně háklivej,“ přikývl Noby. „Chytěj tě bez licence, seberou ti nástroj a nácou ti ho –“

„No tak, Noby,“ řekl druhý strážný. „Neděs toho chlapce.“

„No, řekněme, že když hraješ třeba na pikolu, není to žádná legrace,“ zabručel Noby.

„Alle vždyť hudba je stejně svobodná a vollná jako vzduch a obloha,“ řekl Imp.

„Ne, tady kolem není. Chytrému napověz, příteli,“ usmál se Noby.

„Nikdy jsem neslyšell o nějakém Cechu hudebníků,“ zavrtěl Imp hlavou.

„Je v uličce Cínové poklice,“ oznámil mu Noby. „Když chceš být muzikantem, musíš vstoupit do cechu.“

Impa vychovávali v tom, že má poslouchat a řídit se pravidly. Challamadosané byli lidé dbalí zákonů.

„Zajdu tam hned,“ přikývl.

Strážní pozorovali, jak odchází.

„Má na sobě noční košili,“ naklonil desátník Nóblohoch hlavu ke straně.

„To je bardské roucho,“ opravil ho seržant Tračník. Strážní se vydali na další cestu městem. „Jsou velmi bardští, tihle Challamadosané.“

„Kolik času mu dávaš, seržo?“

Tračník pozvedl ruku v lokti a několikrát pootočil dlaní sem a tam jako člověk, který podává zasvěcený odhad.

„Dva tři dny,“ odpověděl.

Obešli mohutné budovy Neviditelné univerzity a pomalu procházeli ulicí V zadku. Byla to úzká, zaprášená ulička, většínou liduprázdná, a proto si ji strážní neobyčejně oblíbili. Mohli

se jí velmi pomalu prošourat, vykouřit si tam cigaretu a probrat se královstvím vlastních myšlenek.

„Znáš lososa, seržo?“ nadhodil Noby.

„Pokud se nemýlím, tak je to ryba.“

„Víš, oni prodávají takové plátky v plechovkách.“

„To taky vím, ano.“

„Nó... a jak je možné, že všechny ty piksly jsou stejně velký? Losos se přece na obouch koncích zužuje!“

„To je zajímavý postřeh, Noby. No, já si myslím, že –“

Strážný se zastavil a upřel pohled přes ulici. Desátník Nóblohůch sledoval jeho pohled.

„Ten obchod,“ zabručel seržant Tračník. „Támhle ten, myslím... byl tam včera?“

Noby se zadíval na oloupanou barvu, malý zaprášený výklad, popraskané dveře.

„Jasně že jo,“ řekl. „Vždycky tady byl. Je tady *celý roky*.“

Tračník přešel uličku a rukávem přetřel zaprášený výklad. V šeru za ním bylo vidět nejasné stíny.

„No jo, já vím,“ zamumlal. „Já jenom... myslel jsem... byl tam celý roky už *včera*?“

„Jseš v pořádku, seržo?“

„Pojďme, Noby,“ odpověděl seržant a vykročil tak rychle, jak to jen dokázal.

„A kam, seržo?“

„Někam, kde nebudeme tady.“

A v tajemných temných hlubinách obchodu něco vnímalo, jak odcházejí.

Imp už doobdivoval cechovní budovy – majestátní průčelí Cechu vrahů, úžasné pilíře u vchodu do Cechu zlodějů, kouřící, ale stále ještě impozantní kráter v místě, kde ještě včera stála budova Cechu alchymistů. Proto pro něj bylo určitým zklamáním, když zjistil, že Cech hudebníků, který nakonec našel, nemá

ani svou budovu. Celý cech představovalo několik tmavých pokojů nad holičstvím v přízemí.

Seděl v zašlé čekárně a čekal. Na stěně proti němu byla tabulka. Stálo na ní: „Pro své vlastní zdraví a dobrý pocit – NEKURŤTE!“ Imp nikdy v životě nekouřil. V Challamadosu bylo všechno tak vlhké, že se tam prakticky ani kouřit nedalo. Ale teď najednou měl chuť to zkusit.

Kromě něho byli v místnosti ještě jeden trpaslík a jeden troll. Necítil se v jejich společnosti právě nejlépe. Neustále ho pozorovali.

Nakonec se ozval trpaslík. „Ty jsi elf?“

„Já? To ne!“

„No podle vlasů a tak vypadáš na elfa.“

„Já alle nemám s elfy vůbec nic společného! Fakticky.“

„Odkudma toto... seš?“ zeptal se troll.

„Z Challamadosu,“ odpověděl Imp. Zavřel oči. Věděl, co trollové a trpaslíci dělají s tvory, o kterých si myslí, že jsou elfy. Cech hudebníků by se u nich mohl ještě leccčemuš přiučit.

„A co to máš, toto?“

„To je harfa.“

„A na to ty to... toto? Jako hraješ?“

„No.“

„Takže ty seš ten, toto... druid?“

„Nejsem!“

Zavládlo ticho, které trvalo jen tak dlouho, než si troll sešikoval myšlenky.

„Ale v tý noční tý... toto, košili, vypadáš jako ten... druid,“ zaduněl po chvíli.

Trpaslík, sedící Impovi po druhém boku, se začal ušklíbat.

Trollové nechovali v lásce ani druidy. Každý inteligentní druh, který větší část života tráví v nehybném, jakoby zkameněném stavu, musí chovat jistou nelásku k jinému druhu, jenž zástupce druhu prvního přetahuje na dřevěných válečcích de-

sítky kilometrů a tam je zakope v kruhu po kolena do země. Každý musí uznat, že to je jistý důvod k nevrlosti.

„V Chalamadosu se takhle obléká každý, víte?“ vysvětloval Imp. „Ale já jsem bard! Nejsm druid. Nenávídím všechny ballvany!“

„Prásk ho!“ zahuhlal tiše trpaslík.

Troll si Impa velmi pomalu a pečlivě prohlédl od hlavy k patě. Pak řekl hlasem, který kupodivu nebyl nijak zvlášť výhrůžný, „Ty tady v tom nejsi to... ve městě, dlouho, co?“

„Zrovna jsem dorazil,“ odpověděl Imp. Nestačím doběhnout ani ke dveřím, pomyslel si. Rozmačká mě na kaši.

„Já ti, zadarmo dám to, jedno... jednu. Radu. Dám ti ji... za to... darmo. Tady v tom to, městě, se říká trollům balvani. Je to hnusné slovo, které to... používají hloupí lidi jako nadávku pro ty... my... nás, trolly. Když ty řekneš trollovi balvan, měj připravený čas, po který budeš hledat tu... hlavu. Svoji. Někde. Zvlášť když sám vypadáš podle těch... jako ti... vlasů... elfové. To ti radím zadarmo, protože jsi bard a děláš tu... muziku jako ten... já.“

„Dobrá! Díky! Vážně díky!“ řekl Imp, kterého zalil pocit úlevy.

Chopil se své harfy a zabrnkal několik tónů. Jak se zdálo, to uvolnilo vzniklé napětí. Každý věděl, že elfové neumějí hrát na hudební nástroje.

„Perm Modrá Skalice,“ řekl troll a natáhl k němu něco mohutného s prsty na konci.

„Imp y Cilin,“ řekl Imp. „Já nemám vůbec nic proti kamenům, které se pohybují kollem!“ dodával spěšně.

Malá, mnohem uzlovitější ruka se k němu napřáhla z druhé strany. Pohledem sledoval ruku a paži a zjistil, že je to majetek přítomného trpaslíka. Byl malý, dokonce i na trpaslíka. Na kolenou měl položený obrovský bronzový roh.

„Zlota Zlotasson,“ představil se trpaslík. „Hraješ jenom na harfu?“

„Na všechno, co má struny,“ opověděl Imp. „Alle harfa je královna hudebních nástrojů, rozumíš.“

„Já zase dovedu foukat na všechno, co má náústek,“ přikývl s pochopením trpaslík.

„Vážně?“ řekl Imp. V duchu hledal nějakou společensky lichotivou poznámku. „To musíš být opravdu dost populární, že?“

Troll shodil na zem velký a těžký kožený vak.

„A na *toble* hraju já,“ řekl. Na podlahu se z něj vykulilo několik velkých kamenů. Perm jeden z nich zvedl a cvrnkl do něj prstem. Kámen udělal *bumm*.

„Hudba hraná na kameny?“ užasl Imp. „Jak tomu říkáš?“

„My tomu říkáme *Grúhauga*,“ odpověděl mu Perm, „a to znamená hudba hraná na kameny.“

Kameny měly různou velikost a byly tu a tam pečlivě dolažené malými vroubky, vytesanými nějakým ostrým nástrojem.

„Můžu?“ zeptal se Imp.

„Poto si. Posluž.“

Imp si vybral malý kámen a cvrnkl do něj prstem. Kámen udělal *bimm*. Další, ještě menší, udělal *pimm*.

„A jak na ně vlastně hraješ?“ zeptal se.

„Praštíš s nima o to... o sebe.“

„A co potom?“

„Co jako co potom?“

„Co děláš potom, když s nimi udeříš o sebe?“

„Praštím s nima o to... o sebe znovu,“ řekl Perm, jeden z bubeníků obdarovaných od přírody.

Dveře kanceláře se otevřely a v nich se objevil muž se špičatým nosem.

„Vy jste tady společně?“ vyštěkl.

A opravdu existovala řeka, z níž jediná kapka dokázala člověka připravit o paměť.

Mnoho lidí by se bylo ochotno vsadit, že ta řeka je Ankh,

jejíž vodu jste mohli pít, nebo si jí dokonce kus ukrojit a žvýkat. Pár doušků vody z Ankhů by asi člověka skutečně připravilo o všechny vzpomínky, nebo s ním přinejmenším provedlo věci, na které by si už nikdy v životě vzpomenout nechtěl.

Ale abychom řekli pravdu, byla tady jiná řeka, která tu vlastnost měla. Jenže je v tom pochopitelně háček. Nikdo neví, kde ta řeka je, protože každý, kdo k ní dorazil, byl k smrti žíznivý.

Smrť svou pozornost obrátil jiným směrem.

„Pětasedmdesát tolarů?“ vrtěl hlavou Imp. „Jen za to, abychom mohli hrát hudbu?“

„To máme dvacet pět tolarů registrační poplatek, dvacet procent ze zisku a patnáct tolarů dobrovolně povinný roční příspěvek do penzijního fondu,“ přikývl pan Kleť, sekretář Cechu hudebníků.

„Alle my tollick peněz nemáme!“

Muž pokrčil rameny s výrazem, který říkal, že i když má svět jistě velmi mnoho problémů, tohle je jeden z těch, které jsou panu Kleťovi lhostejné.

„Alle možná, že bychom vám mohli zaplatit, kdybychom nějaké peníze vydělali,“ snažil se Imp chabě. „Kdybyste nás nechali, víte, týden nebo dva hrát bez –“

„Nemůžu vás nechat ve městě hrát, když nejste člen cechu,“ zavrtěl pan Kleť rozhodně hlavou.

„Ale když nebudeme moci někde hrát, nemůžeme se stát členy cechu,“ přidal se Zlota.

„Správně,“ přikývl vesele pan Kleť. „Ichi, ichi, ichi.“

Byl to podivný smích, dokonale neveselý a vzdáleně připomínající ptačí štěbetání. Podobal se svému pánu, kterého byste celkem snadno stvořili, kdybyste využili genetický materiál zkameněliny nalezené v kusu jantaru a oblékli mu pomačkaný oblek.

Lord Vetinari vznik cechů podporoval. Byla to velká kola, díky nimž pracovalo dobře udržované město jako hodiny. Kap-

ka oleje tu... páčidlo zastrčené tam... a všeobecně vzato to docela slušně fungovalo.

A taky, podobně jako dává kompost vzniknout červům, to dalo vzniknout panu Kleťovi. Podle všeobecných měřítek nebyl zlý, stejně jako není z objektivního hlediska zlá krysa rozšiřující mor.

Pan Kleť těžce pracoval ve prospěch svých spolubližních. Věnoval tomu celý život. Protože na světě existuje mnoho věcí a profesí, které lidé dělat nechtějí, a proto jsou vděční, když je za ně dělají takoví Kleťové. Dělají například zápisy. Nebo se starají, aby byla registrace členů zohledněná k dnešnímu dni. Vyplňují knihy, dotazníky, formuláře. A vymýšlejí je. *Organizují.*

Pracoval opravdu velmi těžce, nejprve v Cechu zlodějů, i když nebyl zloděj v tom pravém slova smyslu. Pak se ovšem uvolnilo mnohem lepší místo v Cechu šašků a kašparů a pan Kleť ho samozřejmě vzal, přestože nebyl šašek, ale nebyl ochoten dál dělat někomu za pár šesťáků kašpara. A nakonec se objevilo místo sekretáře v Cechu hudebníků.

Technicky vzato by měl být hudebníkem. Koupil si tedy hřeben a kus jemného papíru. A vzhledem k tomu, že až do té doby vedli Cech hudebníků skuteční muzikanti, a nikdo z nich si na fondy příliš nehrál, takže příspěvky poslední dobou platil málokdo a za ochranu dlužila organizace trollu Chrysoprasovi nějaký ten tisíc tolarů s opravdu citelným úrokem... tak není divu, že pan Kleť nemusel ani absolvovat přijímací pohovor.

Když pan Kleť otevřel první ze zanedbaných účetních knih a podíval se na tu strašlivou směsku, zažil úžasný pocit. Od té chvíle už se neohlížel sem ani tam, ale upíral oči převážně na stůl. A přestože cech měl prezidenta a správní radu, měl také pana Kletě, který se staral o pokladnu a o to, aby věci šly klidně a hladce, a tiše se sám pro sebe usmíval. Je to podivná, ale dokonale ověřená skutečnost, že kdekoliv lidé svrhnou svého tyrana a začnou vládnout sami sobě, objeví se jako houba po dešti nějaký ten pan Kleť. A ne jeden.

„Ichi, ichi, ichi.“ Pan Kleť se smál tím víc, čím méně připadaly věci k smíchu normálním lidem.

„Ale to je přece nesmysl!“

„Vítejte do úžasného světa cechovní ekonomie,“ pokyvoval hlavou pan Kleť. „Ichi, ichi, ichi.“

„A co se stane, když budeme někde hrát a nebudeme členy cechu?“ zeptal se Imp. „Zabavíte nám naše nástroje?“

„Pro začátek,“ přikývl pan Kleť. „A pak vám je, abych tak řekl, vrátíme zadními vrátky. Ichi, ichi, ichi. Mimochodem... nejste elf, co?“

„Sedmdesát pět tollarů, to je *vyděračství!*“ prohlásil Imp, když se vlekli nočními ulicemi.

„To je horší než vyděračství,“ zabručel Zlota. „Slyšel jsem, že i Cech zlodějů požaduje jen menší procento.“

„A voni ti umožňej řádný to... členství a všecko,“ duněl Perm. „Dokonce i penzi. A každé rok co rok výletujou do Quirmu a dělají jeden ten... to... picnic pro členové a rodinný tento... příslušníkové.“

„Hudba by měla být *zdarma*,“ řekl Imp.

„Co to... uděláme?“ nadhodil Perm.

„Má někdo nějaké peníze?“ zeptal se Zlota.

„Mám toláč,“ oznámil Perm.

„Mám pár šestáků,“ přidal se Imp.

„Tak si dáme slušný jídlo,“ navrhl Zlota. „Támhle.“ Ukázal na vývěsní štít.

„Nebozezova rychlojídla?“ řekl Perm. „Nebozez? To je jméno, jako kdyby to byl trpaslík. Vermincelli a takový cizí jídla?“

„Teď už vaří i trollí jídla,“ uklidňoval ho Zlota. „Rozhodl se, že v zájmu zisku odvrhne etnické averze. Pět různých druhů uhlí, sedm druhů koxu a popela a usazeniny, po kterých se ti protočej panenky. Bude se ti to líbit.“

„A co trpasličí chleba?“ zeptal se Imp.

„Ty máš rád trpasličí chleba?“ podivil se Zlota.

„Milluju ho.“

„Co? Fakt? *Pravej* trpasličí chleba?“ nevěřil Zlota. „To myslíš vážně?“

„Jasně. Je chutný a křupavý, abys věděl.“

Zlota pokrčil rameny.

„Tak tím je to jasný,“ řekl. „Nikdo, kdo má rád trpasličí chleba, v sobě nemůže mít ani kapku elfí krve.“

Místnost byla téměř prázdná. Přes pult je pozoroval trpaslík v zástěře, jejíž horní konec měl uvázaný pod pažemi a dolní konec si při chůzi přišlapával.

„Máte pečené krysy?“ zeptal se Zlota.

„Máme nejlepší zatracený pečený krysy v celém městě,“ odpověděl mu Nebozez.

„OK. Dejte mi čtyři pečený krysy.“

„A kus trpasličího chleba,“ dodal Imp.

„A nějaké koks,“ přidal se Perm.

„Chcete krysí hlavy, nebo krysí stehna?“

„Nic takovýho. Čtyři celý pečený krysy.“

„A nějaké koks.“

„Chcete na ty krysy kečup?“

„Ne.“

„Určitě ne?“

„Žádnej kečup.“

„A nějaké koks.“

„A dvě vajíčka na tvrdo,“ vzpomněl si Imp.

Jeho společníci se na něj nevěřičně zadívali.

„No co je? Mám rád vajíčka na tvrdo, no.“

„A nějaké koks.“

„A dvě vajíčka na tvrdo.“

„A nějaké koks.“

„Pětasedmdesát tolarů,“ vrátil se Zlota k původnímu tématu, když se posadili ke stolu. „Kolik je třikrát sedmdesát pět tolarů?“

„Moc tolarů,“ ujistil ho Perm.

„Víc než dvě stě,“ odhadoval Imp.

„Myslím, že jsem v životě dvě stě tolarů neviděl,“ zavrtěl Zlota hlavou. „Akorát ve snu.“

„My vyděláme peníze?“ nadhodil Perm.

„Nemůžeme vydělat peníze jako muzikanti,“ upozornil ho Imp. „To je cechovní zákon. Když tě chytí, vezmou ti nástroj a nacpou ti ho do –“ Zarazil se. „No, řekněme, že když hraješ třeba na pikollu, není to žádná llegrace,“ citoval z paměti.

„No tak to bych řekl, že se při tom takovej trombónista taky moc nenasměje,“ zabručel Zlota a připepřil si svou kysu.

„Já se v žádném případě nemůžu vrátit domů,“ prohlásil Imp. „Řekl jsem, že se stanu... prostě se ještě domů vrátit nemůžu. A i kdybych *mohll*, musell bych stavět monollity jako mí bratři. Jediné, co je tam zajímavá, jsou kamenné kruhy.“

„Kdybych se teď já to... vrátil domů,“ zabručel Perm, „musel bych to ty... mlátit druidy.“

Oba si opatrně a nenápadně odsedli jeden od druhého.

„Takže musíme hrát někde, kde nás cech nenajde,“ řekl Zlota vesele. „Najdeme si nějaký klub, kde nás nenajde žádný ten jejich zabiják a –“

„Mám taky zabiják,“ pochlubil se Perm pyšně. „A mám v něm velkej to... hřeb.“

„Myslím nájemný zabiják, samozřejmě,“ nedal se vyrušit Zlota.

„Aha... ten můj zabiják teda moc to... jemný... není.“

„Vím totiž jednu věc,“ pokračoval Zlota, „ve městě je dost míst, kde majitelé neradi platí daně cechům. Nacvičíme pár čísel a potáhnem od jednoho podniku k druhému, abychom na každém místě vystoupili jen jednou. Tak vyděláme ty peníze, které potřebujeme, ani nestačí mrknout.“

„A to myslíš jako my všichni dohromady?“

„Jasně.“

„Alle my přece hrajeme jeden trpasličí hudbu, druhý lidskou hudbu a třetí trolllíl hudbu,“ nechápal Imp. „Nejsem si

jistý, jestli ty hudby půjdou dohromady. Víte, jak to myslím? Lidé poslouchají lidskou hudbu, trpaslíci trpasličí a tak dále. Co dostaneme, když je všechny pomícháme? To bude příšerné.“

„My ale vycházíme docela to... dobře,“ řekl Perm, vstal a podal si z pultu solničku.

„My jsme ale hudebníci,“ přikývl Zlota. „S obyčejnými lidmi to tak není.“

„Jo, to... bodejť.“

Perm si sedl.

Ozvalo se zapraskání.

Perm vstal.

„Oh,“ zabručel.

Imp natáhl ruku. Pomalu a velmi opatrně zvedl z lavice zbytky své harfy.

„Oh,“ zabručel Perm.

Jedna ze strun se s tichým smutným zvukem zkroutila do spirály.

Bylo to jako pozorovat smrt čerstvě vylíhlého kuřátka.

„Vyhrál jsem ji ve Fortně,“ řekl Imp.

„Nemohlo by se to nějak slepit?“ zeptal se nakonec Zlota.

Imp smutně potřásl hlavou.

„V Challamadosu už není nikdo, kdo by věděl, jak to udělat, víte?“

„To je možné, ale v ulici Mazaných řemeslníků –“

„Mně je to fakt to... já nevím, jak se to tam tento... dostalo.“

„Ty za to nemůžeš.“

Imp se pokusil zcela marně složit několik kusů dohromady. Jenže hudební nástroj se ve skutečnosti spravit nedá. Vzpomněl si, jak mu o tom vyprávěl jeden starý bard. Mají duši. Všechny nástroje totiž mají duši. Když je rozbijete, duše z nich unikne a odletí jako pták. To, co pak znovu složíte, už je jen obyčejný mrtvý předmět, spojení dřeva, kovu a drátů. Bude hrát, možná ošálí i obyčejného posluchače, ale... To byste stejně mohli někoho shodit ze skály, pak ho sešít a čekat, že oživne.

„Hm, možná bychom ti mohli někde sehnat novou,“ zamyslel se Zlota. „V... v... ulici V zadku je... takový malý krámeček s hudebními nástroji –“

Zarazil se. *Je přece v ulici V zadku takový malý krámeček s hudebními nástroji, ne? Vždycky tam přece byl.*

„Samozřejmě, v ulici V zadku,“ opakoval, aby sám sebe ujistil. „Musí tam přece být. Jasně, přesně tam. No jak by ne. Vždyť už je tam celé roky.“

„Takovou už neseženete,“ zavrtěl hlavou Imp. „Než se řemeslník dotkne dřeva, sedí dva týdny zabalený do buvollí kůže v jeskyni za vodopádem.“

„Proč?“

„To nevím. Je to tradice. Musí svou mysl vyčistit od všech vedlejších myšlenek.“

„Tak tam najdeme něco jiného,“ uvažoval Zlota. „Něco koupit musíme. Nemůžeš být muzikantem bez nástroje.“

„Jenže já nemám žádné peníze,“ zasmušil se Imp.

Zlota ho pleskl po zádech. „Na tom nezáleží,“ uklidňoval ho. „Máš přátele! My ti pomůžeme! To je to poslední, co pro tebe můžeme udělat.“

„Alle vždyť jsme utratili všechny peníze za tohle jídlo. Další peníze nemáme,“ zoufal si Imp.

„Ty se na to díváš hrozně pesimisticky,“ zavrtěl hlavou Zlota.

„No, možná. Alle stejně žádné další peníze nemáme, že?“

„Já už něco vymyslím,“ řekl Zlota. „Jsem přece trpaslík. My víme, jak na peníze. ‚Vím, jak na peníze‘, to je prakticky moje druhé jméno.“

„Nezdá se ti zbytečně dlouhé?“

K obchodu, který byl přímo proti zdi ohraničující zadní trakt Neviditelné univerzity, dorazili skoro za tmy. Vypadal jako obchod, který si současně přivydělává jako zastavárna, protože většina muzikantů se v životě dostane do situace, kdy musí zastavit svůj nástroj, aby měli co jíst a mohli spát pod střešou.

„Už jsi tady někdy něco to... koupil?“ podíval se Perm na Zlotu.

„Ne... ne, co bych si pamatoval,“ odpověděl mu Zlota.

„Mají zavřeno,“ ozval se zase Perm.

Zlota zabušil na dveře. Po nějaké chvílce se pootevřely a ve škvíře se objevil vrásčitý obličej staré ženy.

„Chtěli bychom si u vás koupit nástroj, madam,“ řekl Imp.

Oko nad polovinou vpadlých rtů si ho prohlédlo shora dolů a naopak.

„Jsi člověk?“

„Imp, jméno mé, madam.“

„Tak dobrá.“

Obchod byl osvětlen několika svíčkami. Stařena se uklidila do bezpečí za pultem, odkud je pozorovala ostřížím pohledem, který měl za úkol odhalit každý náznak toho, že se ji chystají zavraždit v její vlastní posteli.

Trio pomalu procházelo uličkami mezi nabízenými nástroji. Zdálo se, že obchod nashromáždil své zboží ze zastavených předmětů za celá století. Hudebníci měli často hluboko do kapsy – to je ostatně jeden z jejich charakteristických rysů. Byly tam válečné rohy. Byly tam loutny. Byly tam bubny.

„To je samé harampádí,“ řekl Imp tiše.

Zlota sfoukl prach ze staříckého serpentu, přiložil ho ke rtům a vydal zvuk podobný duchu ohříváných fazolí.

„Řekl bych, že je uvnitř chcíplá myš,“ zabručel a nahlédl do jeho tajemných hlubin.

„Byl úplně v pořádku, než jste ho přefoukl,“ vyštěkla stařenka zpoza pultu.

Z druhého konce obchodu se ozvalo mnohonásobné dunění činelů. „Pardón!“ omlouval se dunivě Perm.

Zlota otevřel víko nástroje, který byl Impovi naprosto neznámý. Objevila se řada kláves, po nichž Zlota přešel špalíkovitými prsty a vyloudil tak z nástroje řadu smutných, nepřítliš silných, kovově zvonivých tónů.

„Co je to?“ zeptal se Imp.

„Cembalo,“ odpověděl trpaslík.

„Něco pro nás?“

„Nejspíš ne.“

Imp se narovnal. Cítil, že ho někdo pozoruje. Pozorovala ho ta stará dáma, jistě, ale bylo tady ještě něco jiného...

„To je na houby. Nic tady není,“ řekl nahlas.

„Hej, co to bylo?“ otočil se Zlota.

„Říkall jsem, že tady –“

„Já něco slyšel.“

„A co?“

„Teď zase!“

Kdesi za nimi se ozval praskot a řada nárazů, když Perm osvobodil z hromady notových pultků basu a pokusil se na ni zahrát několik vyšších tónů.

„Když jsi mluvil, ozval se takový legrační zvuk,“ trval na svém Zlota. „Řekni něco.“

Imp zaváhal, stejně jako lidé, které někdo po tom, co celý život používají řeč, někdo požádá „řekni něco“.

„Imp?“ odhodlal se.

HUM-Hum-hum.

„Ozvallo se to tam za –“

Haa-haa-haa.

Zlota odsunul hromadu starých not. Za ní se objevil hudební hřbitov, který obsahoval nepotažený buben, lancredské dudy bez měchů a jednu kastanětu, kterou možná používal nějaký zenový tanečník flamenca.

A ještě něco.

Trpaslík to vytáhl ven. Vzdáleně to připomínalo kytaru vyřezanou tupým kamenným dlátem z plochého kusu starého dřeva. I když trpaslíci zpravidla nehrají na strunné nástroje, poznal i Zlota kytaru. Měla být tvarovaná jako žena, ale platilo to jen v případě, že jste si ženskou představovali beznohou, se strašlivě dlouhým krkem a zbytečně mnoha ušima.

„Impe?“ řekl.

„No?“

Hauuuuuu. Ten zvuk v sobě měl kovově naléhavý, znepokojivý tón. Nástroj měl dvanáct strun, ale tělo kytary bylo z masivního dřeva, vůbec ne duté, jen vyřezané do hrubého tvaru, který nesl struny.

„Rezonuje to s tvým hlasem,“ řekl Zlota.

„Jak by to –?“

Hau-vou-oo.

Zlota utlumil rukou struny a posuňkem přivolal své dva společníky blíž.

„Tenhle obchod je hned vedle univerzity,“ zašeptal. „Jsou místa, kde prosakuje magie. To je známá věc. Nebo ji sem strčil do frcu nějaký mág. No, darované kryse na zuby nehleď. Umíš hrát na kytaru?“

Imp zbledl.

„To jako myslíš... nějaké lidovky?“

Uchopil nástroj. Lidová hudba nebyla v Challamadosu právě v oblibě a její provozování se zásadně nepodporovalo. Všeobecně panoval názor, že jestliže někdo potká za vlahého večera v lese podkasanou pannu na jelenu nebo dívku ozdobenou granáty, má podniknout cokoliv, co za této situace považuje za vhodné, ale nemusí se o tom široce rozepisovat, natož aby o tom zpíval. Na kytary se pohlíželo velmi odmítavě jako na nástroj až neslušně... lehký.

Imp zahrál akord. Zazněl zvuk, který se nepodobal ničemu, co kdy v životě slyšel – nástroj podivně rezonoval, jeho tón provázely zvláštní ozvěny, které jako by se rozeběhly mezi prastaré trosky hudebních nástrojů, posbíraly alikvótní tóny a vracely se zpět. Při tom zvuku ho zašimralo na páteři. Ale i kdybyste měli být tím *nejhorším* hudebníkem na světě, potřebujete k tomu hudební nástroj...

„Výborně,“ přikývl Zlota.

Obrátil se ke stařeně.

„Nechcete snad tvrdit o tomhle prkně, že je to hudební nástroj, že?“ zeptal se. „Podívejte se, vždyť ho alespoň polovina chybí.“

„Zlloto, poslyš, nemyslím, že bych –“ začal Imp.

Stařena se podívala na nástroj, který Imp držel v rukou.

„Deset tolarů,“ řekla.

„Deset tolarů? *Deset tolarů?*“ vypouil na ni oči Zlota. „Vždyť nestojí ani za dva.“

„To je pravda,“ přikývla stařena. Poněkud se rozveselila oním mírně masochistickým způsobem lidí, kteří vědí, že nastává boj, v němž nebudou ušetřeni ani těch nejmenších výdajů.

„A jak je to staré,“ pokračoval Zlota.

„Starožitné,“ přikývla.

„Ta kytara je úplně zničená! Slyšíte ten zvuk? Zatažený.“

„Vyzrálý. Takoví řemeslníci už dneska nejsou.“

„Protože se už naučili svoje řemeslo pořádně.“

Imp si znovu nástroj prohlédl. Struny tiše zněly samy od sebe. Měly namodralý odstín a byly maličko rozmazané, jako kdyby se nepřestávaly chvět.

Pozvedl kytaru k obličejí a zašeptal „Imp“. Struny si zabroukaly.

Teď si všiml křídové značky. Byla zašlá, skoro setřená. A byla to jen značka. Krátká čárka křídou...

Zlota se rozohnil. Říká se, že trpaslíci patří k nejlepším smlouvačům na světě, jsou druzí hned za malými scvrklými stařenkami, protože nemají jejich mazanou jasnozřivost a bezohlednou umíněnost. Imp se pokusil pochopit, co se děje.

„Tak dobrá,“ říkal právě Zlota. „Dohodli jsme se, platí?“

„Platí,“ přikývla stařenka. „A neplivej si na ruku, než si plácnem, takové věci jsou nehygienické.“

Zlota se obrátil k Impovi. „Myslím, že jsem to zvládl skvěle,“ usmál se pyšně.

„Výborně. Poslyš, to je vellice –“

„Máš dvanáct tolarů?“

„Cože?“

„Na tolik jsem to usmlouval.“

Za nimi se ozvalo zadunění. Objevil se Perm, který před sebou kutálel obrovský buben a pod paží nesl činely.

„Řekl jsem ti přece, že nemám žádné peníze!“ sykl Imp.

„No jo, ale... hele, *každej* říká, že nemá žádné peníze. To dá rozum. Nebudeš přece pobíhat po městě a vykřikovat, že *máš* peníze. Ty chceš říct, že *vážně* nemáš žádné peníze?“

„Nemám!“

„Ani dvanáct tolarů?“

„Nemám!“

Perm položil buben, činely a hromadu not na pult vedle kytary.

„Kolik by to bylo do tý... hromady?“ zeptal se.

„Patnáct tolarů,“ odpověděla mu stařenka.

Perm si ztěžka povzdechl a narovnal se. V očích se mu na okamžik objevil vzdálený pohled a pak se udeřil z boku do čelisti. Vstrčil si prst do úst a vytáhl z nich –

Imp užasle zíral.

„Hele, ukaž, ať se taky kouknu,“ žadonil Zlota. Vytáhl Permovi onu věc z neprotestujících prstů a nadšeně si ji prohlížel. „No ne! Přinejmenším padesát karátů!“

„Tak *tohle* si nevezmu,“ ohrnula stařenka nos. „Bylo to v trollí hubě!“

„Vajíčka taky jíte, ne?“ ušklíbl se na ni Zlota. „Každý přece ví, že trollí zuby jsou právě brilianty.“

Stařenka si vzala zub a ve svitu svíčky ho pečlivě prozkoumala.

„Kdybych ho teď odnesl k některému z těch klenotníků na Unikátní ulici, odhadli by jeho cenu přinejmenším na dvě stě tolarů,“ mámil ji Zlota.

„To je možné, ale já tvrdím, že tady a v téhle chvíli má cenu patnácti tolarů,“ prohlásila stará dáma. Diamant tajemně zmizel kdesi v záhybech jejích nevýrazných šatů. Pak se na ně zářivě usmála bezzubými dásněmi.

„A proč jsme jí to prostě a jednoduše *nesebrali*?“ vykřikoval Zlota, když vyšli ven.

„Protože je to bezbranná stará žena,“ vysvětloval mu Imp.

„No právě! Vždyť to povídám!“

Zlota se podíval na Perma.

„Ty máš těch věcíček fakt plnou hubu?“

„Jasně.“

„Já jen, že dlužím svý bytný činži za dva měsíce a –“

„Tak něco takovýho ať tě ani to... neto. Nenapadá,“ zabručel troll.

Za nimi s bouchnutím zapadly dveře.

„Podívejte, hlavy vzhůru,“ prohlásil Zlota. „Zítřka nám najdu nějaký angažmá. Žádněj strach. Znáám v tomhle městě každýho. Když jsme tři, to už je *skupina*.“

„Vždyť jsme spollečně ještě ani nezkoušelli,“ namítal Imp.

„Budeme zkoušet průběžně,“ odpověděl mu Zlota. „Vítejte do světa profesionální hudby.“

O historii toho Zuzanka mnoho nevěděla. Ten předmět jí vždycky připadal velmi nudný. Nudní a nepoučitelní lidé znovu a znovu dělali tytéž hloupé věci. Jaký to mělo smysl? Většina králů se podobala jeden druhému jako vejce vejci.

Třída se právě učila o jakémisi povstání, kde šlo o to, že nějací sedláci už nechtěli být sedláky, a protože šlechta zvítězila, přestali být sedláky mnohem dřív a rychleji, než si přáli. Kdyby si dali tu práci, naučili se číst a přečetli si nějaké historické knihy, dozvěděli by se o tom, jak nepřesvědčivými zbraněmi jsou kosy a vidle, když se postaví proti kuším a dvouručním mečům.

Chvilku se slabým zájmem naslouchala, ale pak se začala nudit, takže si vytáhla knihu a chystala se zmizet z očí světa.

KVÍK!

Zuzanka otočila hlavu.

Na podlaze vedle její lavice stála malá postavička. Vypadala přesně jako krysí kostřička v černém roušku a s malou kosičkou.

Zuzanka se pohledem vrátila ke své knize. Takové věci přece neexistují. Tím si byla naprosto jistá.

KVÍK!

Zuzanka znovu sklopila pohled k zemi. Zjevení tam bylo stále. Včera měli k večeři topinky se sýrem. Alespoň v knihách se tvrdilo, že po tak těžké večeři by se vám o takových věcech mohlo zdát.

„Neexistuješ. Jsi jenom kus sýra,“ řekla.

KVÍK?

Když se stvořeníčko ujistilo, že mu Zuzanka věnuje celou pozornost, vytáhlo ze záhybů roucha malé přesýpací hodiny na stříbrném řetízků a naléhavým gestem na ně ukázalo.

Proti veškeré logice se Zuzanka sehnula a nastavila otevřenou dlaň. Zjeveníčko jí na ni vylezlo – jeho nožky píchaly jako špendlíky – a s očekáváním se na ni zadívalo.

Zuzanka si ho zvedla k očím. Dobrá, i kdyby to opravdu byl jen výplod její fantazie, měla by to brát vážně.

„Nebudeš říkat takové věci jako ‚u mých tlapek a vousků‘, že ne?“ řekla potichu. „Jestli jo, tak půjdu a spláchnu tě do záchodu.“

Kryší Smrť zavrtěl lebčičkou.

„Jsi skutečný?“

KVÍK. KVÍKKVÍKKVÍK –

„Hele, vůbec ti nerozumím,“ vysvětlovala mu Zuzanka trpělivě. „Nemluvím hlodavcovsky. V moderních jazycích máme jenom klačtinu a v té umím říct akorát ‚velbloud mé tety zmizel ve fata morgáně‘. A jestli jsi jenom moje představa, mohl bys zkusit být trochu... líbivější.“

Kostra, byť by malá, není přirozeně věc k pomilování, i když má otevřenou tvář a věčný úsměv. Ale Zuzanka začínala mít pocit... ne, uvědomila si, že to není pocit, ale *vzpomínky*, které se jí pomalu vracely, a ty jí říkaly, že tahle kostra nejenže je skutečná, ale navíc, že je na její straně. Byl to pocit velmi nezvyklý, protože na Zuzančině straně většinou stávala jen sama Zuzanka.

Bývalá krysa Zuzanku chvilku pozorovala, pak jediným pohybem chytila kosu do zubů, seskočila ze Zuzančiny dlaně na podlahu třídy a vykročila uličkou mezi lavicemi.

„Vždyť ty ani žádné tlapky a vousy nemáš,“ řekla Zuzanka. „Alespoň ty pravé ne.“

Krysí skelet přistoupil ke stěně a zmizel v ní.

Zuzanka se vrátila ke své knize a zuřivě začala číst Ponocníkovu knihu *Paradox dělitelnosti*, který dokazoval nemožnost pádu z klády.

Začali zkoušet ještě téže noci ve Zlotově až úzkostlivě uklizeném pokoji. Měl ho pronajatý za koželužnou v Zapudrované ulici a zdálo se, že tady budou z doslechu věčně naslouchajících uší Cechu hudebníků. Pokoj byl pravděpodobně také nově vybičen a podlaha umytá. Maličká místnost doslova svítila čistotou. V trpasličím domově jste nikdy nenarazili na švába, krysu nebo podobnou havěť. Rozhodně ne, dokud její obyvatel stále ještě dokázal zapálit oheň a udržet nad ním pánev.

Zlota a Imp seděli a pozorovali Perma, který bušil do svých kamenů.

„Tak co myslíte?“ řekl, když skončil.

„To je všechno, co na ně umíš?“ zeptal se Imp po chvíli.

„Jsou to jen ty... kameny,“ vysvětloval troll trpělivě. „To je jediné, co se na ně dá zahrát. Bop, bop, bop.“

„Hm. Mohl bych to zkusit?“ zeptal se Zlota.

Sedl si za kameny sestavené do půlkruhu a chvilku si je prohlížel. Pak některé z nich přehodil a přerovnal, vytáhl ze své skřínky s náradím dvě dlouhá malá kladívka a pokusně poklepal na jeden z kamenů.

„Tak se na to podíváme...“ řekl.

BambambamBAM.

Vedle Impa tiše zazněly struny kytary.

„Bez košile,“ řekl Zlota.

„Cože?“ podíval se na něj Imp.

„To je jen takový hudební nesmysl,“ řekl Zlota. „Jako třeba: ‚Holím, stříhám, za dvě pence‘ “

„Cože?“

BamBAM-bamBAM-bambam-bamBAM.

„To není špatnej ten... kšeft, za dvě ty... pence,“ uvažoval Perm nahlas.

Imp se na kameny díval odmítavě. Bicí se v Challamadosu také netěšily žádné zvláštní oblíbenosti.

Bardi říkali, že mlátit klackem do kamení nebo dutých dřev může každý. To není *hudba*. Kromě toho je to... a při dalších slovech tlumili hlasy...tak *animální*.

Kytara si zabroukala. Zdálo se, že sbírá zvuky.

Imp měl najednou pocit, že se toho dá s bicími podniknout neobyčejně mnoho.

„Můžu to taky zkusit?“

Zvedl kladívka. Z kytary se ozval slaboučký tón.

O pětacyřicet vteřin později kladívka odložil. Ozvěna pomalu umlkla.

„Proč jsi mě úplně nakonec praštil přes helmu?“ zeptal se Zlota opatrně.

„Promiň,“ omlouval se Imp. „Nechall jsem se unést. Mysllell jsem si, že jsi činell.“

„Bylo to velice to... neobvyklé,“ zaduněl troll.

„Hudba je i v těch kamenech,“ řekl Imp. „Prostě je potřeba ji jen uvolnit. Hudba je prakticky ve všem, když víš, jak ji tam najít.“

„Můžu si zkusit ten virbl?“ zabručel Perm. Vzal kladívka a odšoural se znovu za kameny.

A-bam-bop-arr-bop-a-bim-bam-búm.

„Co jsi to s nimi toto... udělal?“ zvedl hlavu. „Teď znějí tak jako to... divoce.“

„No, mně se to líbilo,“ řekl Zlota. „Znělo to mnohem líp než předtím.“

Tu noc usínal Imp vklíněný mezi Zlotovu malou postel a Permovo obrovské tělo. Netrvalo dlouho a začal chrápat.

Vedle něj si tiše a melodicky pobrukovala kytara. Ukolébán jejími téměř nepostřehnutelnými tóny dokonale zapomněl na svou harfu.

Zuzanka se probudila. Něco ji tahalo za ucho.

Otevřela oči.

KVÍK?

„No to snad... *ne!*“

Posadila se v posteli. Ostatní dívky spaly. Okno bylo otevřeno, protože školní řád doporučoval čerstvý vzduch. Byl totiž k mání v libovolném množství. Zdarma.

Krysí kostliveček vyskočil na okenní parapet a pak, když se ujistil, že ho Zuzanka pozoruje, vyskočil do tmy.

Jak to Zuzanka viděla, svět jí nabízel dvě možnosti. Mohla si zase lehnout, nebo mohla následovat tu krysu.

Což by byla pěkná hloupost. I když sentimentální lidé v knihách takové věci dělávali. Končovali pak většinou v nějakém pitomém světě plném goblinů a přihlouplých mluvících zvířat. A většinou to byly takové smutné zmoklé holky. Vždycky dovolily, aby se jim věci *stávaly*, aniž by se s tím něco pokusily dělat. Chodily jen bez cíle sem a tam a říkaly „ach jéminkote“, i když bylo naprosto jasné, že každý trochu rozumně uvažující tvor by měl to místo brzo dokonale zorganizované.

Na druhé straně, když o tom tak uvažovala, bylo to docela lákavé... Svět v přílišné míře ovládalo změkčilé myšlení. Vždycky si říkala, že dát takovéhle věci do pořádku je práce přesně pro lidi, jako je ona, pokud tedy takových lidí existuje víc.

Natáhla si župan, vylezla na okenní parapet a seskočila do záhonku pod oknem.

Krysa se změnila v malý stín, který rychle cupital po trávníku. Následovala ho pomalu směrem ke stájím, kde se jí ztratil v temnotě. Zastavila se.

Jak tam tak stála a cítila se trochu prokřehlá a hodně hloupá, vrátil se maličký stín a vlekl za sebou jakýsi předmět, který

byl mnohem větší než on. Vypadalo to jako uzlíček starých hadrů.

Kryší kostřička se k uzlíku postavila a rozhodným pohybem do něj kopla.

„No jo, no jo!“

Uzlík otevřel jedno oko, které se několikrát protočilo kolem a pak se zaostřilo na Zuzanku.

„Varuju tě,“ prohlásil uzlík. „Tu hlášku od N neříkám!“

„Cože?“ nechápala Zuzanka.

Uzlíček se překulil, potácivě se nadzvedl a neohrabaně zamával dvěma umolousanými křídly. Kryší kostřička do něj přestala kopat.

„Já jsem havran, ne?“ řekl černý pták. „Jeden z mála ptáků, kteří umějí mluvit. První věc, kterou mi vždycky lidi říkají, je ‚no né, ty jsi havran, tak nám řekni tu hlášku od N‘, ne? Kdybych dostal peňák pokaždé, když to slyším, byl bych –“

KVÍK!

„No jo, no jo.“ Havran si načechral peří. „Tady tohle, to je kryší Smrť. Všimni si jeho kosa a té kápě, ne? Kryší Smrť. Velikej hlavoun v krysím světě.“

Kryší Smrť se uklonil.

„Větší část času tráví pod stodolami a sýpkami a všude, kde lidi nechávají talíře otrub kořeněných strychninem,“ vysvětloval havran. „Je velmi svědomitý.“

KVÍK.

„Dobrá, ale co to... on... ode mě chce?“ zeptala se Zuzanka. „Nejsem krysa.“

„Jak pronikavý úsudek,“ prohlásil havran. „Hele, já jsem se sem nevnucoval, rozumíš? Klidně si spím na své lebce, a najednou bác ho! něco mě vleče za nohu. Protože jsem havran, jak už jsem ostatně říkal, jsem přirozeně okultní pták –“

„Promiň,“ zarazila ho Zuzanka. „Je mi jasné, že tohle je jeden z *tamtěch* snů, ale stejně bych se chtěla ujistit, že všemu správně rozumím. Řekl jsi... spím si na své *lebce*?“

„Ale ne, ne na své *vlastní* lebce,“ zavrtěl havran hlavou. „Ta lebka patřila původně někomu jinému.“

„Komu?“

Havranovy oči se divoce roztočily a překřížily u kořene zobáku. Málokdy se mu podařilo zaměřit obě oči jedním směrem. Zuzanka jen stěží odolávala nutkání otáčet se hned sem a hned tam, aby zjistila, na co se havran kterým okem dívá.

„Jak to mám vědět? Lebky se většinou neobjevují se jmenovkama,“ odpověděl. „Je to prostě obyčejná lebka. Podívej... já pracuju pro jednoho mága, rozumíš? Dole ve městě. Sedím prostě na té lebce a dělám na lidi ,krá‘ –“

„Proč?“

„Protože havran, který sedí na lebce a dělá na lidi ,krá‘, je součástí *modus operandi* takového mága, stejně jako velké svíce, ze kterých tiše odkapává vosk, nebo starý vycpaný krokodýl, který visí na řetězech od stropu. Copak vůbec nic nevíš? Já jsem si myslel, že každěj, kdo o něčem něco ví, ví něco alespoň o tomhle! Kdyby takový mág neměl havrana, který by seděl na lebce a dělal ,krá‘, nepotřeboval by ani všechny ty kahany a křivule, ve kterých mu bublá to zelené svinstvo –“

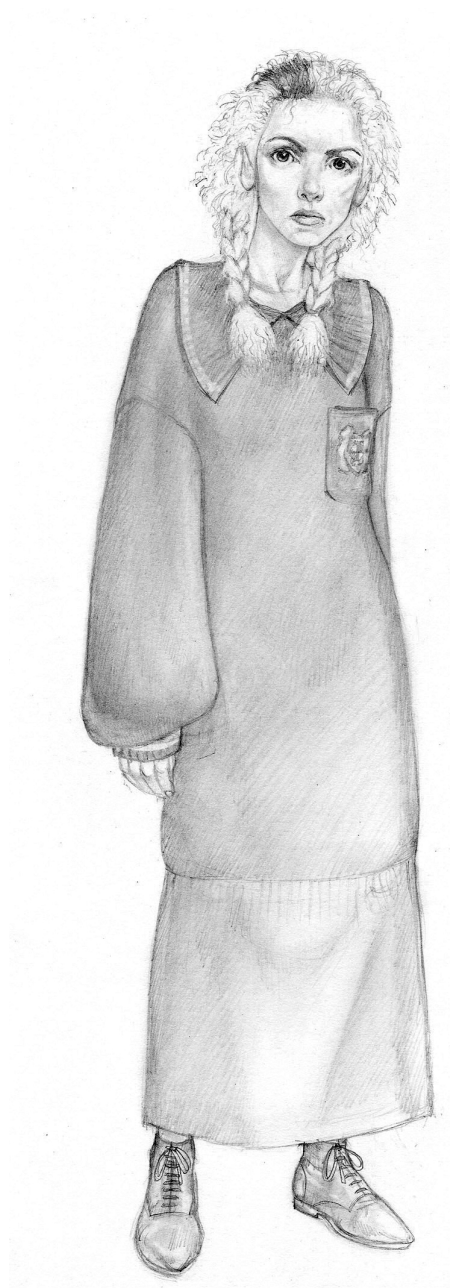
KVÍK!

„Hele, s lidma se musíš k těm vážným věcem dostat pomalu,“ obrátil se havran ke krysímu Smrťovi. Pak na Zuzanku znovu zaostřil jedno oko. „On nemá smysl pro jemné detaily. Krsy se po smrti většinou nedohadují o věcech filozofické povahy. Každopádně je to tak, že jediný tvor, jehož zná a který umí mluvit, jsem já –“

„Lidé taky umějí mluvit,“ podotkla Zuzanka.

„Samozřejmě,“ přikývl havran, „ale jedna z důležitých věcí, co se týče lidí, jeden z klíčových rysů, abychom tak řekli, je, že jen velmi neochotně připouštějí, že by je uprostřed noci mohla probudit oživlá krysí kostra, která pak narychlo shání tlumočnicka. Ostatně, lidé ho stejně nevidí.“

„Já ho vidím.“

„To je právě ono. Řekl bych, že tím jste udeřila hřebík na hlavičku, vyhmátla podstatu problému, vykopala pudla,“ přikývl havran. „Tedy odhalila jádro věci.“

„Podívej,“ naklonila se k němu Zuzanka, „ráda bych ti jen řekla, že ničemu z toho, co se tady teď děje, nevěřím. Nevěřím, že existuje krysí Smrť v kápi a s kosičkou přes rameno.“

„Stojí před tebou.“

„To ještě není důvod, abych na něj věřila.“

„Jak vidím, tak se ti dostalo opravdu toho *správného* vzdělání,“ ušklíbl se havran kysele.

Zuzanka se dívala dolů na krysího Smrtě. Hluboko v očních důlcích mu svítila modrá světélka.

KVÍK.

„Problém je v tom,“ oznámil jí havran, „že zase zmizel.“

„Kdo?“

„Tvůj... dědeček.“

„Cože? Dědeček Lezek? Jak by mohl *zase* zmizet? Vždyť je mrtvý!“

„Tvůj... hm... *druhý* dědeček...?“ zkusil to havran.

„Já nikdy druhého –“

Z hustého kalu na dně jejího vědomí se najednou vynořily různé vzpomínky. Něco o koni... a o místnosti plné tichého šumotu. A o vaně, která tam taky z nějakého důvodu patřila. A lánech pšenice.

„Tak to dopadne, když se lidé rozhodnou dát svým dětem vzdělání,“ ukrákl havran, „místo aby jim sami vysvětlovali co a jak a vyprávěli věci.“

„Myslela jsem, že můj druhý dědeček už je taky... po smrti,“ řekla Zuzanka.

KVÍK.

„Krysí Smrť říká, že musíš jít s ním. Je to velmi důležité.“

Zuzance se v mysli vynořil obrázek slečny Cílené podobné valkýře. Tohle je přece naprostý *nesmysl*.

„To ne,“ zavrtila Zuzanka hlavou. „Vždyť už musí být skoro půlnoc. A zítra se bude zkoušet ze zeměpisu.“

Havran užasle otevřel zobák.

„Něco takového přece nemůžeš myslet vážně?“

„Přece nečekáš, že budu poslouchat... krysí kostru a mluvícího havrana? Jdu zpátky!“

„To neuděláš!“ zvolal havran. „Nikdo, kdo má v žilách krev, by se teď přece nevrátil! Kdyby ses teď vrátila, nedozvěděla by ses už nikdy, o co vlastně jde. Dostalo by se ti jenom vzdělání.“

„Ale já na takové věci *nemám čas*,“ zakvílela Zuzanka.

„Čas, fuj,“ ušklíbl se havran. „Čas, to je z větší části zvyk. Ale ve *tvém* případě není důležitou součástí věcí.“

„Jak –“

„To budeš muset zjistit, ne?“

KVÍK.

Havran několikrát vzrušeně poskočil.

„Můžu jí to říct? Můžu?“ krákal. Pokoušel se stočit k Zuzance obě oči najednou.

„Tvůj dědeček je,“ nadechl se, „tvůj dědeček je...(ta da da DAM) Smr–“

KVÍK!

„Jednou se to přece dozvědět musí,“ řekl havran.

„Cože? Můj dědeček je smrdutý?“ vyděsila se Zuzanka. „Vytáhli jste mě uprostřed noci z postele jenom proto, abyste se mnou mluvili o problémech hygieny?“

„Já neřekl, že je smrdutej, já chtěl říct, že tvůj dědeček je... (ta da da DAM) Smr–“

KVÍK!

„Tak *dobrá!* Ať je po tvém!“

Zatímco se ti dva hádali, Zuzanka pomalu ustupovala.

Pak si podkasala noční košili a dala se do běhu. Přeběhla školní dvůr a běžela po vlhkém trávníku. Okno ložnice bylo stále ještě otevřené. Když vylezla na parapet okna v přízemí, podařilo se jí zachytit se římsy v prvním patře a vytáhnout se

nahoru. Rychle zalezla do postele a přetáhla si pokrývku přes hlavu...

Po nějaké chvilce si uvědomila, že je to naprosto hloupé počínání. Ale hlavu zpod deky nevystrčila.

Zdalo se jí o velkých koních, kočárech a hodinách bez ručiček.

„Myslíš si, že jsme to mohli zvládnout líp?“

KVÍK? „Ta da da DAM‘... KVÍK?

„No a co jsi čekal? Že na ni najednou vybafnu ‚tvůj dědeček je Smrť‘? Jen tak, z ničeho nic? Kde jsi nechal smysl pro správný okamžik? Lidi milujou drama!“

KVÍK, podotkl krysí Smrť.

„Krysy jsou prostě jiné.“

KVÍK.

„Já myslím, že pro dnešní noc bychom toho měli nechat,“ řekl havran. „Havrani nejsou noční ptáci, chápeš?“ Pak se pářátem podrbl na zobáku. „Poslyš, a ty bereš jen krysy nebo i myši, morčata, lasičky a tak podobně?“

KVÍK.

„A co frčky a tarbíky? Ty taky?“

KVÍK.

„No představ si to! To jsem tedy nevěděl. I Smrť frčeků a tarbíků? Víš, co by mě zajímalo? Jak dohoniš ty, co běhají v těch mlýncích –?“

KVÍK.

„Jen si posluž.“

Existují bytosti dne a tvorové noci.

A je důležité uvědomit si, že tvorové noci nejsou jednoduše bytosti dne, které zůstaly déle vzhůru, protože si myslí, že tak budou ostatním připadat tajemně a zajímavě. K překročení téhle hranice je zapotřebí mít víc než silné nalíčení a pobledlou tvář.

Samozřejmě, že dědičnost dost pomáhá.

Havran vyrostl v Ankh-Morporku, v permanentně se rozpadající, břečtanem obrostlé Věži umění Neviditelné univerzity. Havrani jsou ptáci inteligentní od přírody a úniky magie, které mají sklony věci nejen zdůrazňovat, ale často dokonce přehánět, měly na svědomí zbytek.

Neměl jméno. Zvířata se něčím takovým obvykle neunavují. Mág, který se domníval, že je jeho pánem, mu říkal Jářku, ale to jen proto, že neměl smysl pro humor a jako mnoho lidí, kteří trpí tímto nedostatkem, byl pyšný právě na ten smysl pro humor, kterého se mu po pravdě nedostávalo.

Havran se rozletěl zpátky k mágovu domu, otevřeným oknem vletěl dovnitř a zahřadoval na své lebce.

„Chudák holka,“ zabručel.

„A tak to máš s osudem skoro vždycky,“ řekla lebka.

„Nemám jí za zlé, když se pokouší být normální. Když to tak vezmeš...“

„Samozřejmě,“ přisvědčila lebka. „Já vždycky říkám, že je potřeba přestat dřív, než jeden ztratí hlavu.“

Majitel obilního sila v Ankh-Morporku se rozhodl, že si trochu zařadí mezi havěti. Krysí Smrť slyšel vzdálený štěkot teriérů. Bude to dlouhá a namáhavá noc.

Bylo by těžké popisovat myšlenkové pochody krysího Smrtě, nebylo dokonce jisté, jestli vůbec nějaké má. Měl pocit, že neměl havrana do celé té věci zatahovat, ale když ti lidé tolik dají na slova.

Krasy nemyslí příliš do budoucna, jen v těch všeobecných věcech. Vzato kol a kolem měl krysí Smrť velké, opravdu velké starosti. Nepředpokládal, že by dal někdo přednost vzdělání.

Zuzanka přežila následující dopoledne, aniž se musela vytrátit z vědomí profesorů. V zeměpisu probírali flóru Stoských

plání*, hlavní exportní artikl Stoských plání** a faunu Stoských plání***. Jakmile jste jednou vyhmátli společného jmenovatele celé věci, bylo to velmi jednoduché. Děvčata měla vybarvit mapu. Vyžadovalo to především mnoho zelené. K obědu byly utopence ve sladkokyselém nálevu a jako moučník kosti všech svatých†, tedy přesně ta vhodná strava pro odpolední zaměstnání, což byl sport.

To byla doména Železné Lily, o které se šeptalo, že se holí a zvedá v zubech těžká závaží. Když pobíhala po pomezí čáře, sklouzávaly výkřiky, kterými povzbuzovala hrající děvčata, k větším typu: „Urvi konečně ten balón, ty zhýčkaná měkkořučko!“

Slečna Cílená a slečna Delakrosová si při odpoledních hrách pečlivě zavíraly okna. Slečna Cílená zuřivě četla své knihy o logice a slečna Delakrosová v modelu, který byl její představou tógy, se v tělocvičně oddávala rytmicí.

Zuzanka překvapila mnoho lidí tím, že byla dobrá ve sportu. Tedy přesněji v některých sportech. Hokej, lakros, pálkovaná, to byly její silné stránky. Jako ostatně každý sport, při němž se jí do ruky dostala hůl, tyč nebo násada a vyžadoval, aby s nimi máchla. Pohled na Zuzanku, která se blížila s chladně kalkulačím pohledem k brance, přiměl každou ochránkyni svatyně, aby ztratila víru v ochranné vycpávky a vrhla se k zemi. Bylo to většinou právě včas, protože míč jí vzápětí s temným hukotem proletěl těsně nad hlavou.

Bylo jenom dalším důkazem hlouposti zbytku lidstva, jak se Zuzanka uklidňovala, že ačkoli evidentně patřila mezi nejlepší hráčky školy, nikdo ji nevybral do školního družstva. I tlusté

* Pozn. aut.: *Zelí.*

** Pozn. aut.: *Zelí.*

*** Pozn. aut.: *Každý tvor, který konzumuje zelí a nevdá mi, že nebude mít jediného přítele.*

† Pozn. překl.: *Abych vám ušetřil hledání, tohle sladké pečivo se u nás pékávalo kolem Dušiček.*